

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Методика обліку і аудит грошових коштів»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 2
Хоменко Ю.М.
Керівник: Лега О.В.

Полтава – 2022 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	9
1.1. Економічний зміст грошових коштів, їх класифікація, функції	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення...	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	22
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	22
2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності	34
2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій.....	45
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	48
3.1. Мета, завдання та нормативно-інформаційне забезпечення аудиту грошових коштів	48
3.2. Методика та техніка проведення аудиту грошових коштів.....	50
3.3. Узагальнення результатів аудиторського дослідження.....	57
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. Для суб'єктів господарювання грошові кошти відіграють суттєву роль, оскільки саме гроші в готівковій та безготівковій формі дають змогу здійснювати розрахунки, формувати фактичну виручку від реалізації робіт, послуг, продукції.

Актуальність питання полягає в тому, що саме грошові є також основним джерелом фінансування діяльності та розвитку організації в майбутньому. Значення обліку та аудиту грошових коштів пояснюється і тим, що облік є джерелом інформації для подальшого аналізу грошових коштів, а аудит дає можливість оцінити правильність і достовірність ведення бухгалтерського обліку підприємств. Проблематикою питання дослідження можна відзначити той факт, що нормативне регулювання обліку та аудиту через часту зміну законодавчої бази спричиняє складнощі в діяльності бухгалтерської служби підприємств.

Якщо облік розглядають із погляду процесу документального відображення та формування записів на рахунках бухгалтерського обліку в межах плану рахунків, затвердженого на законодавчому рівні, то аудит передбачає значно ширший спектр напрямів і дій, які позначено як аудиторські аналітичні процедури.

Бухгалтерський облік та аудит грошових коштів являють собою цілісну систему дій та операцій, спрямованих на документальне відображення наявності, руху та контролю грошових коштів. Проблему організації обліку, аудиту грошових коштів у підприємствах різних галузей економіки досліджували відомі українські науковці: Ф. Ф. Бутинець, О. С. Височан, В. І. Єфименко, С. М. Остафійчук, М. Ф. Огійчук, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко та інші. Напрацювання цих науковців охоплюють широкий діапазон питань, пов'язаних з теорією, методикою, організацією обліку і аудиту грошових коштів, однак ці дослідження потребують поглиблення й удосконалення.

Мета та завдання для дослідження. Метою дослідження є

обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аудиту грошових коштів для підвищення ефективності управління ними.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення такі завдання:

- дослідити та внести пропозиції з уточнення сутності понять «грошові кошти», «готівка» і «безготівковий розрахунок»;
- вивчити розвиток форм розрахунків і їх вплив на процедури облікового відображення грошових коштів;
- здійснити оцінку фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства;
- дослідити облікову політику підприємства;
- вивчити порядок документального оформлення, синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів;
- розглянути порядок відображення інформації щодо грошових коштів у фінансовій звітності;
- дати оцінку стану проведення аудиторської перевірки за темою дослідження;
- на підставі проведених досліджень сформулювати висновки.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є організація бухгалтерського обліку та аудиту грошових коштів на підприємствах. Предметом дослідження є економіко-управлінський механізм обліку та аудиту грошових коштів.

У процесі дослідження вивчені праці вітчизняних і зарубіжних економістів щодо обліку та аудиту грошових коштів, використано облікові та звітні дані досліджуваного підприємства за 2019 – 2021 рр.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання соціально-економічних явищ і процесів, фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо порядку обліку грошових коштів.

При дослідженні фінансового стану досліджуваного суб'єкта, стану обліку грошових коштів, аналізу платоспроможності застосовувались методи:

- історичний метод – при дослідженні понятійного апарату, виникнення поняття «грошові кошти» в Україні;

- абстрактно-логічний метод – при визначенні сутності та класифікаційних ознак грошових коштів та їх функцій;

- метод порівняльного аналізу – при дослідженні економічних категорій щодо обліку грошових коштів;

- статистичного спостереження та фінансово-економічного аналізу – для дослідження фінансового стану підприємства та його платоспроможності, виявлення головних тенденцій його розвитку, визначення факторів впливу на фінансово-господарську діяльність та виявлення напрямів її удосконалення;

- аналогії та експерименту – для уточнення основних положень облікової політики підприємства, визначення методико-технічних засад автоматизації обліку й підготовки їх до практичної реалізації у межах досліджуваного суб'єкта;

- документування, оцінки й калькулювання – при дослідженні обліку операцій щодо грошових коштів;

- методи поточного групування та узагальнення інформації в обліку – при висвітленні питань синтетичного, аналітичного обліку операцій з грошовими коштами та відображення облікової інформації у фінансовій та іншій звітності.

Наукова новизна одержаних результатів:

- 1) дослідження грошових коштів, як об'єкту обліку показав, що грошові кошти присутні на початковому і кінцевому етапах облікового процесу, який включає придбання запасів, виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг), а також їх продаж і, відповідно, отримання виручки у вигляді коштів, які зараховані на поточний рахунок в банку або ж отримання готівки в касу підприємства;

- 2) на підставі фактичних даних здійснено поетапний аналіз грошових потоків. Використання алгоритму для сільськогосподарських підприємств

надасть інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі та буде слугувати підґрунтям для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє;

3) досліджено сутність та облікове відображення використання електронних грошей в якості платіжного засобу без використання банківських рахунків, охарактеризовано чотири основні класифікаційні ознаки електронних грошей обумовлених як економічними так і позаекономічними факторами їх використання.

Практичне значення одержаних результатів. Рекомендації (щодо вдосконалення етапів проведення інвентаризації, проведення аудиту та аналізу грошових коштів) сприятимуть полегшенню практики обліку в діяльності підприємства.

Апробації результатів дослідження. Підсумки наукового дослідження доповідались, обговорювались автором й одержали схвалення на науково-практичних конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик, Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (Полтава: ПДАУ, 27 жовтня 2022 р.)

Публікації. Основні положення дослідження викладено у працях:
1. «Грошові кошти як об'єкт обліку»; 2. «Аналіз грошових потоків: практичні аспекти»; 3. «Електронні гроші: сутність та облікове відображення»,
4. «Грошові кошти: завдання і організація аналізу».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1. Економічний зміст грошових коштів, їх класифікація, функції

Важливу роль в ринковій економіці відіграють грошові кошти та грошові розрахунки. Без грошового обігу не може існувати ринок. Функціонування суб'єктів господарювання в ринкових умовах прогнозує неспинний рух грошових коштів, рекомендуємо їх досліджувати, як вагомий потенціал й результат господарської діяльності підприємства.

Для здійснення господарської діяльності всякий суб'єкт господарювання повинен володіти в достатніх розмірах грошові кошти, які є найліквіднішою частиною оборотних активів.

Гроші - це фінансові ресурси організації, самі ліквідні активи, здатні забезпечити виконання зобов'язань будь-якого рівня і виду, необхідні підприємству для здійснення розрахунків між постачальниками і підрядниками, для здійснення платежів в бюджет і фонди, для заробітної плати та для здійснення інших видів виплат [3].

Гроші дають змогу придбати засоби матеріально-технічного призначення, які споживаються у виробничому процесі. У грошовій формі здійснюються деякі платежі у виробничій сфері. Логіку сутності економічного трактування грошей зображено графічно на рис. 1.1.

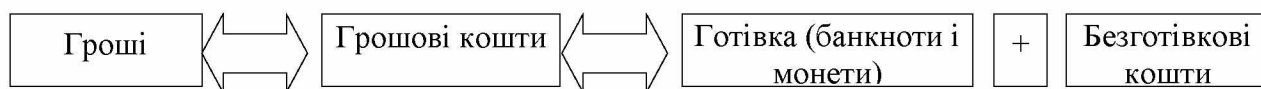

Рис. 1.1. Економічне трактування поняття «гроші»

Відтак, у процесі діяльності підприємства гроші постійно здійснюють кругообіг і поступово проходять усі його стадії [14]. В економічній літературі автори по-різному трактують і застосовують словосполучення: «гроші», «грошові кошти», «грошові засоби», «грошові активи», «грошові потоки».

В сучасній економічній та фінансовій літературі немає єдиної понятійної бази щодо даних понять.

Перераховані словосполучення повинні розглядатися як категорії в економічних науках. Об'єктивний взаємозв'язок економічної теорії, фінансів, юриспруденції та бухгалтерського обліку в трактуванні категорій і понять дозволить розробити єдину поняттєву базу [18]. В цілому прийнято під грошовим потоком розуміти грошові кошти, які отримує підприємство у результаті своєї діяльності додатку А.1. Відносини, що виникають між підприємствами внаслідок господарської діяльності, називають розрахунками. Вони можуть здійснюватись в готівковій і безготівковій формах [7]. Класифікація грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства представлено у додатку А.2.

Готівкові розрахунки - платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Зазначимо, що каса - приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівки, інших цінностей, касових документів (рис. 1.2)

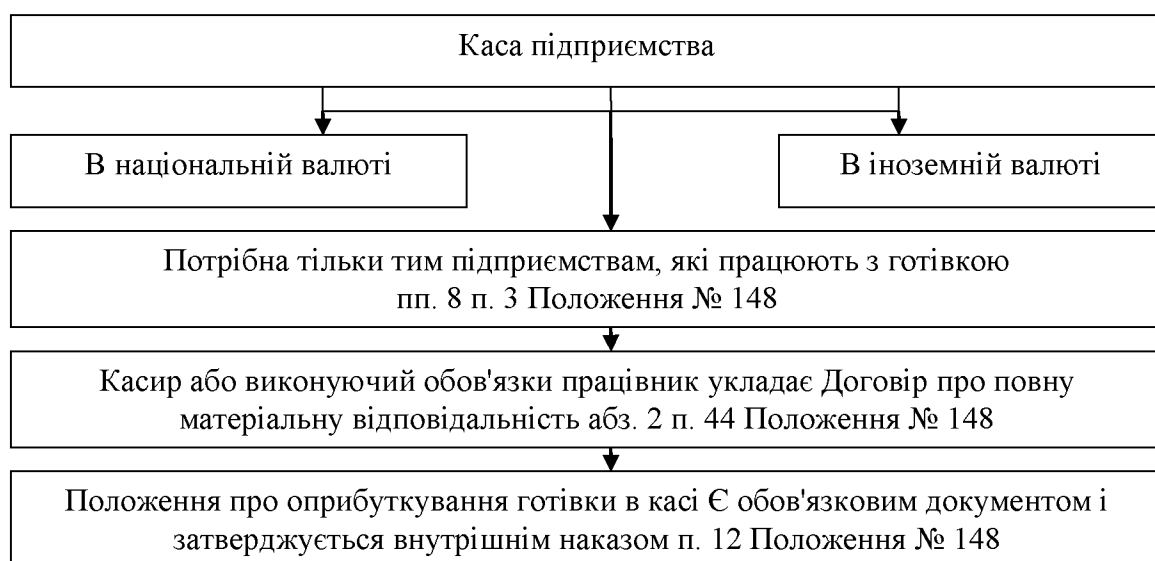

Рис 1.2. Основні аспекти касової дисципліни на підприємстві [44]

Законодавство України не містить певних вимог до облаштування каси суб'єктів господарювання. На наш погляд, у касира для зберігання готівки та касових документів повинна бути, металева шафа (сейф, обладнаний скринькою касовий апарат) з ключами, які знаходяться тільки в нього. Дублікати ключів рекомендовано зберігати в опломбованих касиром пакетах (скриньках) у керівництва (або охорони, залежно від розпорядку підприємства) у належно захищених місцях [13].

Ліміт каси - це граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі фірми в позаробочий час та забезпечити роботу на початку наступного робочого дня (рис. 1.3).

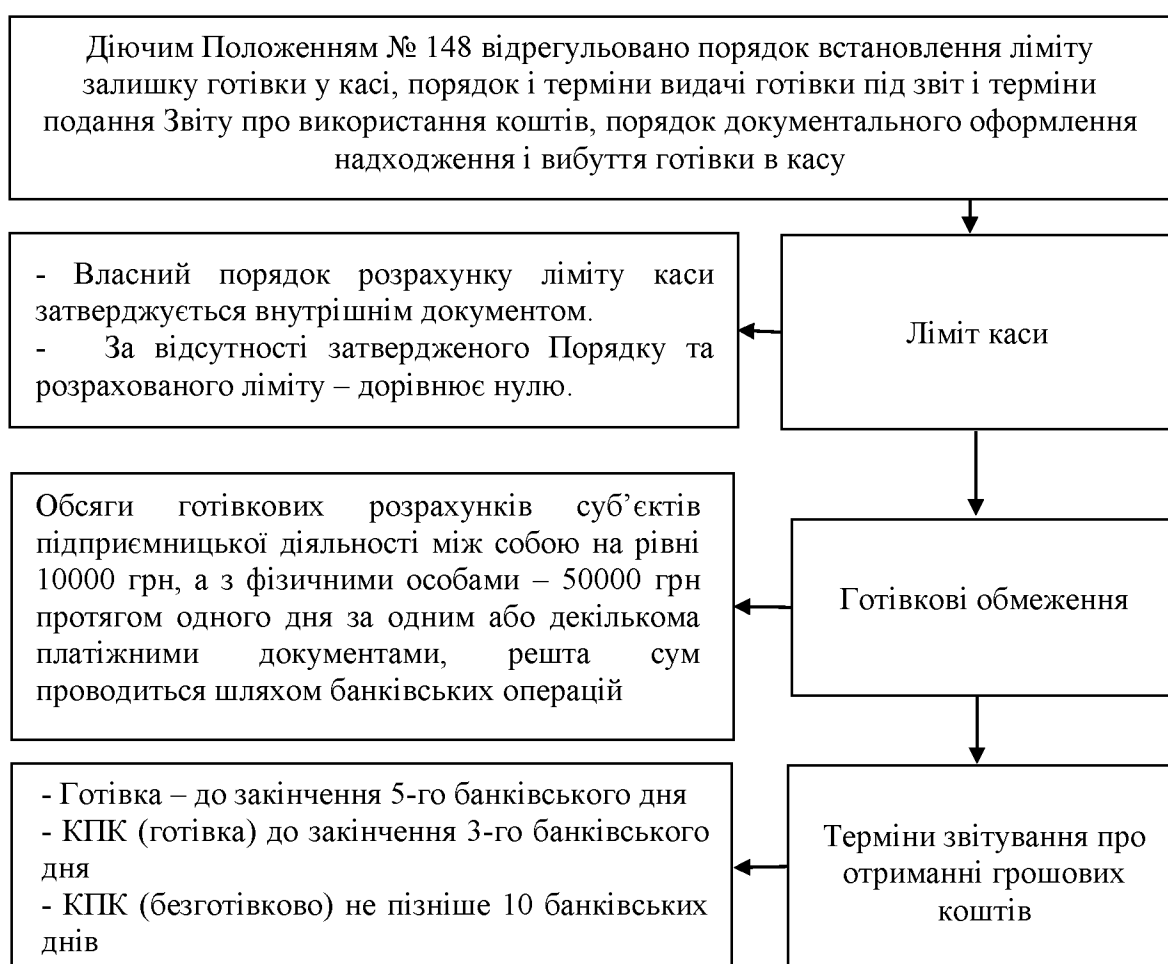

Рис 1.3. Особливості ліміту каси на підприємстві

Касова дисципліна має відповідати ряду правил. Зокрема: обов'язкове оприбуткування готівки; не зберігати кошти в касі понад встановлений ліміт (крім випадків, передбачених Положенням 148); дотримуватися строків здачі

готівки; дотримуватися обмежень щодо готівкових розрахунків; цільове використання готівки, що надійшла з рахунку в банку. Понадлімітну готівку обов'язково здають до банку для її зарахування на будь-який з поточних рахунків юридичної особи [44]. Підприємство може зробити це одним з таких способів: самостійно; через відповідні служби, яким згідно із законодавством надано право на перевезення валютних цінностей та інкасацію коштів; через підприємства, що отримали ліцензію НБУ на надання банкам послуг інкасації (додаток Б.1, Б.2). У підприємств, що не встановили ліміту каси (незалежно від причин), він вважатиметься нульовим. У такому разі вся готівка, яка залишиться в касі на кінець робочого дня, вважатиметься понадлімітною. Законодавством встановлені певні обмеження щодо використання готівки, яка надходить у касу на рис. 1.4.

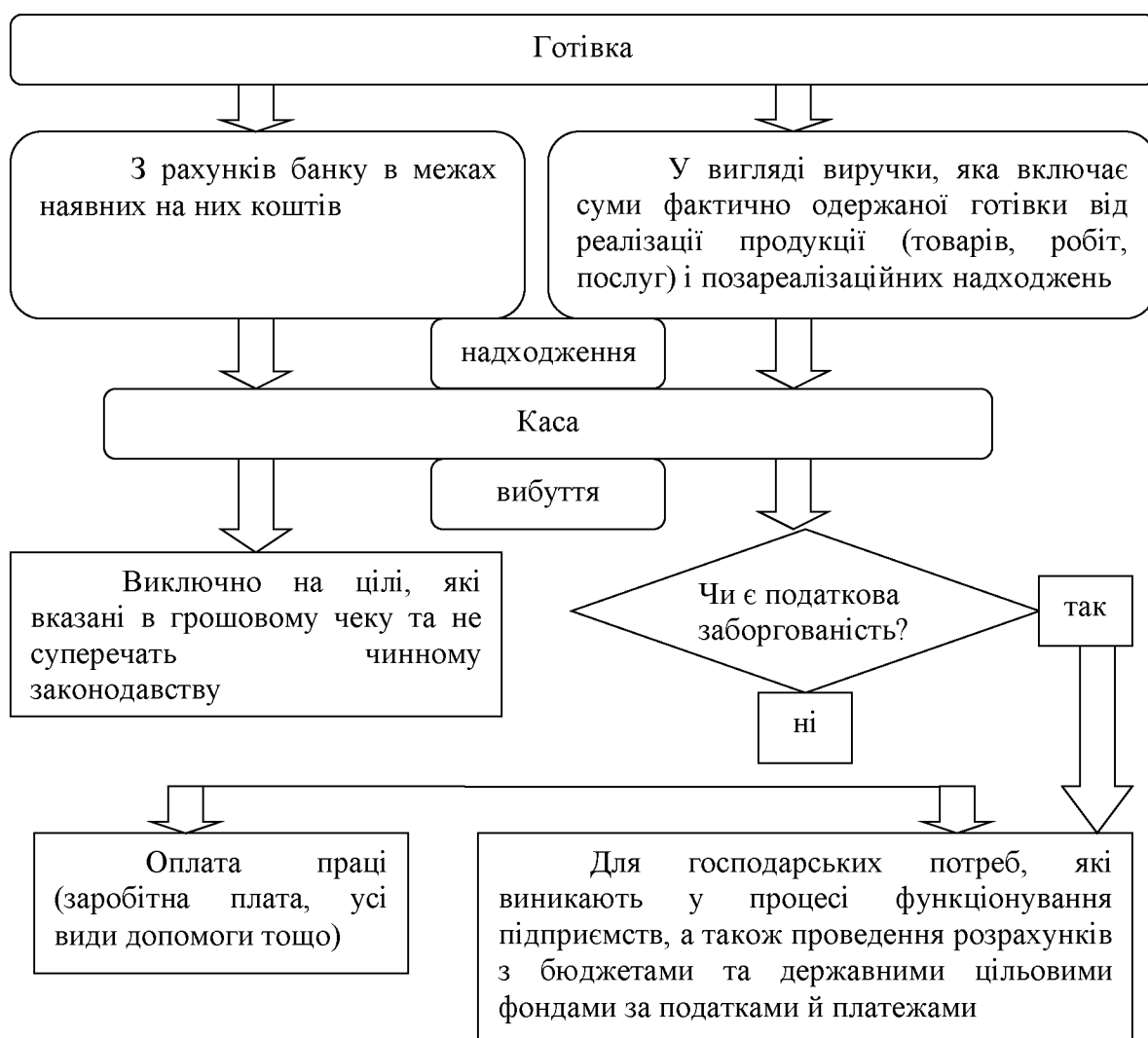

Рис. 1.4. Обмеження щодо використання готівки, яка надходить у касу [5]

Для відокремлених підрозділів установи, підприємства порядок оприбуткування готівки в касі встановлюється та доводиться внутрішніми документами установи, підприємства. Розроблений порядок повинен відповідати вимогам цього Положення та не суперечити законодавству України». Це означає, що НБУ покладає відповідальність за створення безпечних умов збереження готівкових коштів виключно на адміністрацію підприємства. На нашу думку, виходячи з вимог Положення № 148 головний бухгалтер має розробити додаток до Наказу про облікову політику підприємства, в якому чітко визначити наступні положення [44]:

- кваліфікаційні вимоги до посади касира підприємства;
- заходи безпеки щодо зберігання грошових та інших коштів в касі;
- правила безпеки при здавання готівки на поточний рахунок в банку у випадку відсутності договору на обслуговування із службою інкасації банку;
- графік документообігу касових документів та їх виконавців.

На рис. 1.5 наведено порядок одержання готівки з установи банку.

Рис. 1.5. Порядок одержання готівки з банківської установи

Підприємство самостійно обирає форму розрахунків з іншими підприємствами [29]. До переваг безготівкової форми розрахунків слід віднести відсутність обмежень щодо мінімального та максимального розмірів платежу [2]. Принципи, на яких базується організація безготівкових розрахунків, наведено на рис. 1.6.

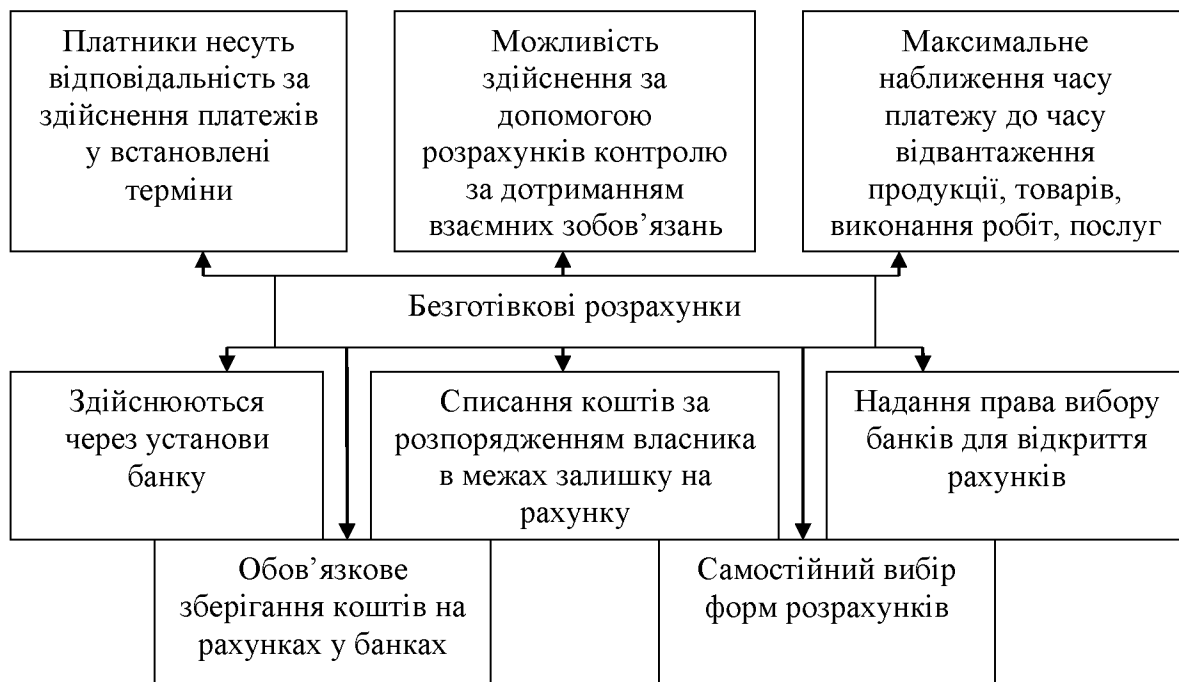

Рис. 1.6. Принципи, на яких базується організація безготівкових розрахунків

Суб'єкти підприємницької діяльності мають право відкривати необмежену кількість рахунків для зберігання грошових коштів і здійснення усіх видів банківських операцій. (рис. 1.7).

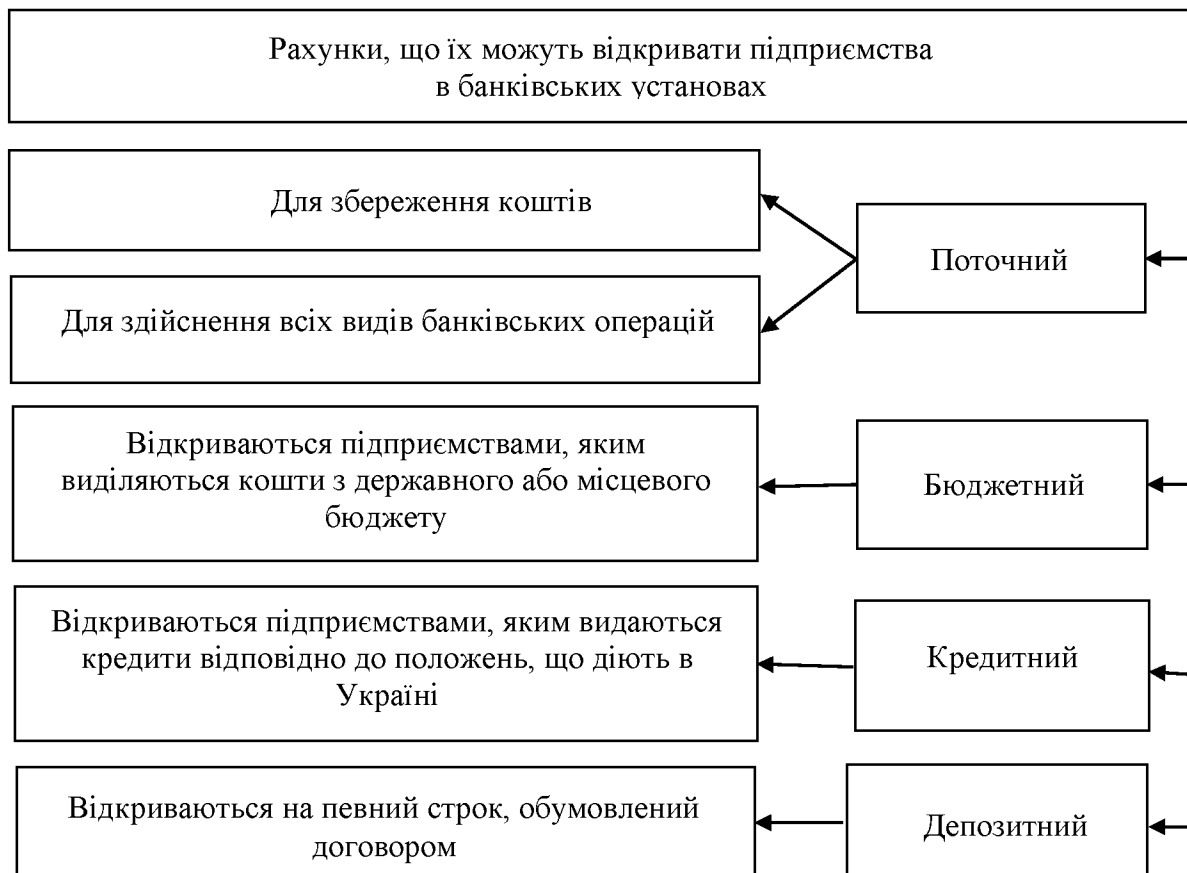

Рис. 1.7. Перелік рахунків, які можна відкрити в установах банку [5]

На сьогодні банківські установи зобов'язані повідомляти податкові органи про відкриті рахунки своїх клієнтів

При здійсненні безготівкових розрахунків можуть застосовуватись акредитивна, інкасова, вексельна форма розрахунків, а також форми за розрахунковими чеками, причому клієнти банків самостійно обираючи платіжні інструменти (платіжне доручення, платіжна вимога, розрахунковий чек, акредитив). Для здійснення обслуговування поточних та інших рахунків між банком та клієнтом укладається договір, в якому зазначаються умови надання послуг, права і обов'язки сторін [38]. Менш поширеною в Україні, але загальноприйнятою у світовій практиці формою розрахунків є акредитивна. Акредитив відкривається або за рахунок власних грошових коштів, або за рахунок кредиту банку й супроводжується депонуванням коштів.

Майже немає суб'єктів господарювання, які б у своїй діяльності не стикалися з іноземною валютою. Причому така валюта на підприємстві може з'явитися з різних джерел: отримана від покупців-нерезидентів, внесена в статутний капітал інвестором-нерезидентом, придбана на МВРУ для розрахунків з постачальником-нерезидентом тощо.

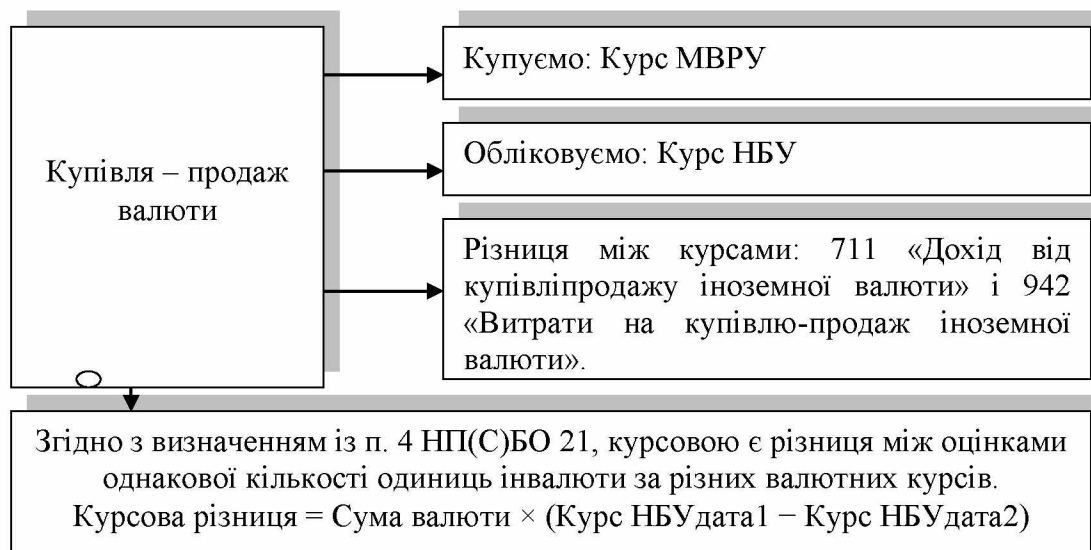

Рис. 1.8. Особливості купівлі, продажу валюти

Купити валюту підприємство може тільки через банк на валютному ринку (ч. 1 і 3 ст. 6 Закону № 2473). Придбану валюту, у тому числі у

незначному розмірі, суб'єкт господарювання зобов'язаний використати за цільовим призначенням протягом 10 р. дн. після дня її зарахування на поточний рахунок (табл. 1.1). Щоб купити валюту, клієнт подає до банку відповідну заяву довільної форми. Реквізити заяви визначаються в договорі банківського рахунка.

В разі порушення строків, банк зобов'язаний продати придбану інвалюту протягом 5 р. дн. на валютному ринку (п. 47 Положення № 5). Заява про купівлю іноземної валюти/договір резидента з банком має містити доручення резидента банку продати куплену іноземну валюту, що не буде переказана за призначенням у вищезазначений строк (п. 44 Положення № 5).

Таблиця 1.1

Відображення в обліку купівлі валюти

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Перераховано суму в гривнях для купівлі \$1000 з урахуванням комісії банку	Заява, платіжне доручення	333	311	4 500,00
Курс НБУ – 38,00 грн за \$1. Курс МВРУ – 42,00 грн за \$1. Зараховано інвалюту на поточний валютний рахунок підприємства (\$1 000 x 42,00)	Виписка банку	312	333	\$1 000,00 3 800,00
Нараховано та утримано комісію банку в розмірі 0,2 % вартості купівлі інвалюти (\$1 000 x 42,00 x 0,2 %)		92	333	84
Відображено витрати на придбання інвалюти (додатна різниця між комерційним курсом купівлі та курсом НБУ) [\$1 000 x (42,00 – 38,00)]	Бухгалтерська довідка	942	333	400
Повернуто на поточний рахунок підприємства в національній валюті залишок коштів від купівлі доларів	Виписка банку	311	333	216,00

Умови продажу пропонують банки (за комісійну винагороду, наприклад від 0,5 % до 0,1 % від суми операції):

- «терміново» – кошти від продажу в гривневому еквіваленті надійдуть на поточний рахунок підприємства вже до 11:00 того ж операційного дня (за умови надання до Банку заяви про продаж іноземної валюти до 10:00);

- «сьогодні» – грошові кошти надійдуть на поточний рахунок Вашої

компанії до кінця операційного дня, у який подано заяву про продаж іноземної валюти;

- «завтра» – грошові кошти надійдуть на поточний рахунок Вашої компанії до кінця операційного дня, наступного за тим, у який було подано заяву про продаж іноземної валюти;

- «спот» – грошові кошти надійдуть на поточний рахунок Вашої компанії через два операційні дні з моменту надання заяви про продаж іноземної валюти. Відображення в обліку продажу валюти представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Відображення в обліку продажу валюти

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Курс НБУ – 38,00 грн за €1. Надійшла інвалютна виручка за експортним контрактом	Заява, платіжне доручення	312	316	€10 000,00 380 000,00
Перераховано для продажу інвалюту з поточного валютного рахунка	Заява, платіжне доручення	334	312	€10 000,00 380 000,00
Курс НБУ – 37,00 за €1. Курс МВРУ – 40,00 грн за €1. Відображено курсову різницю від перерахування інвалюти на субрахунку 334 [$10\ 000 \times (38,00 - 37,00)$]	Бухгалтерська довідка	945	334	10 000,00
Нараховано та утримано комісію банку [$10\ 000 \times 37,00 \times 0,2\ %$]	Виписка банку, бухгалтерська довідка	92	334	740,00
Зараховано суму в гривнях, отриману від продажу інвалюти, на поточний гривневий рахунок за мінусом комісії банку [$10\ 000 \times 40,00 - 740,00$]	Виписка банку	311	334	399 260,00
Відображено доходи від продажу інвалюти (додатна різниця між комерційним курсом купівлі та курсом НБУ) [$10\ 000 \times (40,00 - 37,00)$]	Бухгалтерська довідка	334	711	30 000,00

Перерахування інвалюти для продажу із поточного валютного рахунку (у випадку добровільного продажу інвалюти або обов'язкового продажу інвалюти, не використаної в 10-денний строк. Дт 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній

валюти– Кт 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті». При списанні інвалюти із субрахунку 312 визначається курсова різниця за інвалютою, що вибуває. Якщо інвалюта продається не в день списання із субрахунку 312 для продажу а, наприклад, наступного дня, то за субрахунком 334 також визначається курсова різниця. Отже, варто зазначити, що правильна організація обліку грошових коштів дає можливість контролювати хід грошових операцій, а це в свою чергу посилює контроль за використанням грошових коштів, не допускає їх розтрату і веде до економії коштів підприємства

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Гнатенко Є., Гикавка А. вважають значимою роль правильної організації обліку грошових коштів, а також побудови їх обліку на підприємствах. Це пов'язано з тим, що грошові кошти є гарантом забезпечення швидкого кругообігу оборотних коштів, створення необхідних умов для безперервних розрахунків за придбані ТМЦ. Облік же забезпечує інформацію про наявність грошових коштів, їх використання та контролює зберігання [7].

Коваль М. І. та Нетреба Ю. О. для достовірного відображення об'єктів обліку вважають за доцільне внести зміни до Плану рахунків. Зокрема рахунок 32 «Еквіваленти грошових коштів», з відповідними субрахунками 321 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті» та 322 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті» [20].

На думку авторів, на підприємствах необхідно проводити системний аналіз грошових потоків для визначення тенденцій і закономірностей їх формування. В сукупності показників, за якими аналіз буде здійснений, може бути створена система економічної безпеки підприємств. Для системного аналізу автори виділяють етапи:

- 1) оцінка ліквідності балансу;
- 2) визначення показників оцінки ліквідності, ділової активності, Звіту про

рух грошових коштів,

3) визначення групи коефіцієнтів, які характеризують грошові потоки [20].

Кузь В. І., Кіцен Т. О. пропонують ввести на практиці рахунок 32 «Грошові потоки в розрізі видів (напрямів) діяльності». На їх думку, повинні бути відкриті субрахунки - 321 «Грошові потоки від операційної діяльності», 322 «Грошові потоки від фінансової діяльності» та 323 «Грошові потоки від іншої діяльності». Використання зазначених субрахунків більш повно забезпечить інформаційні потреби управлінського персоналу, а для потреб управління - визначення рівня платоспроможності [27].

Пагас О. В., Пилипенко О. І. пропонують для обліку коштів за відкритими безвідкличними акредитивами використовувати рахунок 32 «Грошові кошти з обмеженим доступом» в аналітичному розрізі за валютою [39].

Гордополова Н. В. та Ясишена В. В. розробили алгоритм аудиторської перевірки Звіту про рух грошових коштів. Авторами схематично виокремлено стадії, етапи перевірки, процедури, прийоми і тести. При цьому чітко спостерігається зв'язок з планом а програмою аудиту. Використання зазначеного алгоритму може бути використаний внутрішніми аудиторями підприємств, дотримання етапів може скороти час проведення таких перевірок. І як результат - достовірність доказової бази при перевірці показників Звіту про рух грошових коштів [11].

Ананська М. О., Пильнева Н. О., Полозов М. О. для удосконалення організації обліку грошових коштів пропонують впровадити систему «Клієнт – Банк», ввести зарплатний проект та застосовувати корпоративні карти для господарських розрахунків. Таким чином, підприємства переведуть всі свої розрахунки у безготівкову форму. Перевагами, на думку авторів, є: економія часу та засобів, оптимізація документообігу, удосконалення облікових робіт, економія транспортних витрат, пов'язаних з зберіганням готівки, удосконалення аналітичного обліку. Але все ж, автори відмічають необхідність

залишати в касі невеликий обсяг готівки [1].

Єрмолаєва М. В., Черненко К. В., Гафіяк А. М. зазначають, що облікове середовище грошових коштів перебуває під контролем НБУ, ДФС, учасників та адміністрації підприємств. Це пояснюється, що гроші – це актив в стані руху та змін. Науковці наполягають на вдосконаленні чинної нормативної бази у частині методики обліку грошових коштів, розробки нових автоматизованих програмних продуктів для облікового персоналу підприємств. При розробці таких програм необхідно врахувати головні вимоги - максимально зменшити обіг готівки та забезпечити надійне її збереження [14].

Удосконалення організації обліку грошових коштів, на думку Богданюк О., пов'язане з визначенням потреби у: по-перше, широкому залученні в практику показників грошових потоків. Їх значення є як ідентифікатори фінансової стійкості, стабільності платежів та платоспроможності; по-друге, узагальненні галузевих закономірностей в практиці обліку підприємства; по-третє, визначенні потоків облікової інформації, яка є підґрунтям для аналізу руху грошових коштів підприємств [3].

Кузь В. І., Кіцен Т. О. виділяють управління грошовими коштами, як один з важливих напрямів перспективного розвитку суб'єктів господарювання. В результаті раціонального управління відбувається збалансованість між надходженнями і витрачаннями, а отже, підтримання достатнього рівня платоспроможності та фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. Управління грошовими потоками повинно базуватися на формуванні раціонального інформаційного забезпечення. Облікова інформація в управлінні має бути систематизована та інтерпретована відповідно до інформпотреби управлінського персоналу [27].

Коваль М. визначає значимість грошових коштів в трьох площинах: рутинність (використання для сплати поточних зобов'язань, забезпечення платоспроможності економічних суб'єктів); обережність (резерв у частині виконання непередбачених платежів); спекулятивність (спекулятивні міркування) [20].

Приходько А. Л., Пархоменко В. М. рекомендують для здійснення контролю за грошовими коштами ввести в штат внутрішнього аудитора, або посадові обов'язки головного бухгалтера доповнити пунктом щодо контролю за грошовими операціями [46].

Результати здійсненого контролю може надати рекомендації для раціонального використання грошових коштів. А також, буде в нагоді при усуненні недоліків в організації роботи і уникненні помилок в плануванні роботи. Совівський В. Є., Кулик Ю. М. визначають проблеми обліку грошових коштів. Зокрема, на думку авторів, систему бухгалтерського обліку грошових коштів необхідно побудувати у кілька етапів:

1. Нормативне забезпечення.
2. Удосконалення касових документів.
3. Реєстрація інформації в реєстрах.
4. Формування звітності [52].

На думку авторів, необхідно при розробці фінансових планів необхідно прогнозувати обсяг доходів та обґрунтовувати статті витрат. Кожного місяця необхідно розробляти Звіт про рух грошових коштів, порівнюючи його з плановими показниками підприємств.

Горак Софія, на основі вивчення міжнародного досвіду грошових операцій, пропонує:

- а) у діяльності підприємств використовувати клірингові розрахунки;
- б) застосування овердрафтів, який передбачає погашення 70 - 75 % суми зобов'язання;
- в) використання корпоративних карток для оперативних розрахунків з працівниками підприємств [10].

Косик А. Ю., Пилипенко С. М. для вирішення проблемних питань з обліку руху грошових коштів пропонують на рівні нормативних актів розробити єдиний термінологічний апарат щодо категорії «грошові кошти». Для підприємств автори пропонують автоматизувати облік грошових коштів [24].

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ХХХ) є суб'єкт підприємницької діяльності, створене та здійснює свою діяльність згідно з Конституцією, Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, інших чинних законодавчих актів та Статуту (додаток В).

Метою діяльності ХХХ є отримання прибутку в процесі виробництва та реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг фізичним та юридичним особам. Для досягнення своєї мети ХХХ здійснює вирощування, заготівля, переробка та реалізація продукції

Основними видами продукції ХХХ є:

- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;
- допоміжна діяльність у рослинництві;
- післяурожайна діяльність.

Мета аналізу фінансового стану ХХХ – інформаційне забезпечення прийняття рішень, на які впливають фактичні та прогнозовані дані про його фінансово-економічний стан.

Предметом фінансового стану ХХХ є майно, капітал, доходи та витрати, фінансові результати, рівень рентабельності.

Основними джерелами аналітичної інформації ХХХ є показники фінансової звітності ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (додатки Г, Д, Е). Центральне місце в системі управління ХХХ займають фінансові результати, які формуються під впливом доходів та витрат підприємства.

В свою чергу, доходи та витрати – економічні категорії, рівень яких визначає величину прибутку й рентабельності підприємства.

Аналіз складу, структури і динаміки доходів ХХХ відображено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Структура і динаміка доходів ХХХ за 2019 - 2021 рр.

Види доходів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. (+,-) до 2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	22832	97,6	21472	91,7	31928	85,4	+9096	+39,8
Інші операційні доходи	503	2,2	1909	8,2	5398	14,4	+4895	У 10,7 р.
Фінансові доходи	56	0,2	26	0,1	47	0,1	-9	-16,1
Усього	23391	100,0	23407	100,0	37373	100,0	+13982	+59,8

Отже, у 2021 році 85,4 % доходів становить чистий дохід від основної операційної діяльності (товарів, робіт, послуг), 14,4 % – доходи від іншої операційної діяльності та 0,1 % - дохід від фінансової діяльності. За період 2019 - 2021 рр. сума доходів від основної операційної діяльності збільшилась на 9 млн. 96 тис. грн або на 39,8 %. Доходи від іншої операційної діяльності характеризуються підвищенням на 4 млн. 895 тис. грн, або у 10,7 рази. Дохід від фінансової діяльності зменшився на 9 тис. грн, або на 16,1 %.

В цілому у динаміці досліджуваних років доходи ХХХ зросли у 2021 році порівняно з 2019 роком на 13 млн. 982 тис. грн або на 59,8 %.

Господарська діяльність ХХХ нерозривно пов'язана з понесенням витрат. Витрати – це виражені у грошовій формі різні види економічних ресурсів (праця, сировина, матеріали, основні засоби), що понесені на виробництва, обіг й розподіл продукції. Вони займають вагому частку в структурі доходу (виручки) від реалізації продукції, робіт та послуг ХХХ.

Аналіз формування, структури і динаміки витрат і відрахувань ХХХ наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
ХХХ за 2019 - 2021 рр.**

Види витрат і відрахувань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	26314	58,4	14009	56,9	16717	59,6	-9597	-36,5
Адміністративні витрати	2467	5,5	2931	11,9	3063	10,9	+596	+24,2
Витрати на збут	2281	5,1	657	2,7	1339	4,8	-942	-41,3
Інші операційні витрати	6548	14,5	641	2,6	579	2,1	-5969	-91,2
Фінансові витрати	7042	15,6	6344	25,8	6356	22,7	-686	-9,7
Інші витрати	370	0,8	25	0,1	-	-	-370	-100
Усього витрат	45022	100,0	24607	100,0	28054	100,0	-16968	-37,7

Аналіз витрат ХХХ показав, що у 2021 р. порівняно з 2019 р. їх сума зменшилась на 16 млн. 968 тис. грн або на 37,7 %. Знизилась сума собівартості реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) на 9 млн. 597 тис. грн або на 36,5 %. Зменшилась сума інших операційних витрат на 5 млн. 969 тис. грн, або на 91,2 %. Знизилась сума витрат від фінансової та інвестиційної діяльності на 686 тис. грн або на 9,7 % та 370 тис. грн, або на 100 %. Також зниження зазнала сума витрат на збут на 942 тис. грн, або на 41,3 %. Збільшення відмічено по сумі адміністративних витрат на 596 тис. грн, або на 24,2 %.

Результати горизонтального і вертикального аналізу майна (табл. 2.3) свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. Аналіз майнового стану показав, що у 2021 році вартість майна ХХХ порівняно з 2019 роком зросла на 28 млн. 815 тис. грн або на 54,1 %.

**Динаміка та структура майна ХХХ за 2019 - 2021 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	53231	100,0	65053	100,0	82046	100,0	+28815	+54,1
1. Необоротні активи	40776	76,6	43571	67,0	47739	58,2	+6963	+17,1
1.1. Основні засоби	6193	11,6	12688	19,5	15618	19,0	+9425	У 2,5 р.
2. Оборотні активи	12422	23,3	21482	33,0	34307	41,8	+21885	У 2,8 р.
2.1. Запаси	9109	17,1	16670	25,6	29639	36,1	+20530	У 3,3 р.
2.1.1. Виробничі запаси	702	1,3	753	1,2	695	0,8	-7	-1,0
2.1.2. Незавершене виробництво	4659	8,8	5257	8,1	6269	7,6	+1610	+34,6
2.1.3. Готова продукція та товари	3748	7,0	10660	16,4	22675	27,6	+18927	У 6,1 р.
2.2. Поточні біологічні активи	2390	4,5	1667	2,6	218	0,3	-2172	-90,9
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	766	1,4	1334	2,1	1426	1,7	+660	+86,2
2.4. Грошові кошти	120	0,2	1718	2,6	2691	3,3	+2571	У 22,4 р.
2.5. Витрати майбутніх періодів	1	0,0	2	0,0	-	-	-1	-100
2.6 Інші оборотні активи	36	0,1	91	0,1	333	0,4	+297	У 9,3 р.
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	33		-	-	-	-	-33	-100

Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, збільшилась на 6 млн. 963 тис. грн, або на 17,1 %.

Вартість оборотних активів ХХХ збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 21 млн. 885 тис. грн, або у 2,8 рази. Зростання відмічено у вартості запасів на 20 млн. 530 тис. грн, або у 3,3 рази, які представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами. Підвищення

відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 660 тис. грн, або на 86,2 %.

Також зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 2 млн. 571 тис. грн, або у 22,4 рази. Вартість інших оборотних активів збільшилась на 297 тис. грн, або у 9,3 рази. Зменшилась вартість витрат майбутніх періодів на 1 тис. грн. Також зменшення відмічено по вартості поточних біологічних активів на 2 млн. 172 тис. грн, або на 90,9 %.

У структурі майна ХХХ за 2019 - 2021 рр. переважає питома вага необоротних активів – 76,6 %, 67 % та 58,2 %.

Динаміка та структура джерел формування капіталу ХХХ за 2018 – 2020 рр. представлено у табл. 2.4

Таблиця 2.4

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ХХХ за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Капітал – всього	53231	100,0	65053	100,0	82046	100	+28815	+54,1
1. Власний капітал	12707	23,9	11473	17,6	12394	15,1	-313	-2,5
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	35	0,1	35	0,1	35	0,0	х	х
1.2. Нерозподілений прибуток	9517	17,9	8412	12,9	9461	11,5	-56,0	-0,6
2. Зобов'язання і забезпечення	40524	76,1	53580	82,4	69652	84,9	+29128	+71,9
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	23113	43,3	22952	35,3	23702	28,9	+589	+2,5
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	17411	32,7	30628	47,1	45950	56,0	+28539	У 2,8 р.
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	13819	26,0	10188	15,7	20583	25,1	+6764	+48,9

Аналіз даних показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2021 р. збільшилась порівняно з 2019 р. на 28 млн. 815 тис. грн або на 54,1 %. Сума власного капіталу підприємства знизилась на 313 тис. грн або на 2,5 %, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума зобов'язань та забезпечень ХХХ у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 29 млн. 128 тис. грн, або на 71,9 %.

У структурі пасивів ХХХ протягом 2019 - 2021 рр. переважає питома вага зобов'язань і забезпечень – 76,1 %, 82,4 % та 84,9 %.

Індикатори оцінки структури джерел формування капіталу ХХХ представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Показники структури джерел формування капіталу
ХХХ за 2019 - 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,239	0,176	0,151	-0,088
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,761	0,824	0,849	+0,088
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	3,189	4,670	5,620	+2,431
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,314	0,214	0,178	-0,136

Результати виконаних розрахунків свідчать про низький рівень фінансової стійкості ХХХ за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітнього року частка власного капіталу у валюті балансу становить 15,1 %, це на 0,088 пункт менше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився відповідно з 0,761 до 0,849, що свідчить про зниження рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів. Негативними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику збільшився з 3,189 у 2019 році до 5,620 у 2021, при нормативі < 1. Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2021

року є нижче нормативного – на 0,822 пункти. В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є нижче нормативного значення та свідчать про те, що ХХХ є фінансово нестійкий фінансовий стан та є залежним від кредиторів.

Для теми дослідження доцільно провести аналіз ліквідності та платоспроможності.

Аналіз ліквідності балансу. Проведемо аналіз динаміки та структури активів ХХХ за рівнем ліквідності у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності
ХХХ за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
1. Високоліквідні активи	120	0,2	1718	2,6	2691	3,3	+2571	У 22,4 р.
2. Середньо-ліквідні активи	802	1,5	1425	2,2	1759	2,1	+957	У 2,2 р.
3. Низьколіквідні активи	11499	21,6	18337	28,2	29857	36,4	+18358	У 2,6 р.
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	40777	76,7	43573	67,0	47739	58,2	+6942	+17,0
Разом	53198	100,0	65053	100,0	82046	100,0	+28848	+54,2

Аналіз активів за рівнем ліквідності ХХХ показав, що їх вартість збільшилась у 2021 р. порівняно з 2019 р. на 28 млн. 848 тис. грн, або на 54,2 %. У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 2 млн. 571 тис. грн або у 22,4 рази та низько-ліквідних активів – 18 млн. 358 тис. грн, або у 2,6 рази. Зростання також відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 957 тис. грн, або у 2,2 рази. Зростання також відмічено по вартості важко-ліквідних на 6 млн. 942 тис. грн, або на 17 %.

У структурі активів підприємства за 2019 - 2021 рр. переважала частка важко-ліквідних активів – 76,7 %, 67 % та 58,2 %.

Аналіз динаміки та структури пасивів за терміном сплати представлено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю
XXX за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	9108	17,1	20936	32,2	34112	41,9	+25004	У 3,7 р.
2. Короткострокові зобов'язання	8233	15,5	9594	14,8	11274	13,8	+3041	+36,9
3. Довгострокові зобов'язання	23113	43,5	22952	35,3	23702	29,1	+589	+2,5
3. Постійні пасиви	12707	23,9	11473	17,7	12394	15,2	-313	-2,5
Разом	53161	100,0	64955	100,0	81482	100,0	+28321	+53,3

Аналіз пасивів за терміном оплати XXX показав, їх сума у 2021 р. порівняно з 2019 р. збільшилась на 28 млн. 321 тис. грн, або на 53,3 %, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які зросли на 25 млн. 4 тис. грн, або у 3,7 рази. Збільшення відмічено по вартості короткострокових зобов'язань на 3 млн. 41 тис. грн, довгострокових зобов'язань на 589 тис. грн, або на 2,5 %. Зниження відмічено по вартості постійних пасивів, що знизилась 313 тис. грн, або на 2,5 %.

У структурі пасивів XXX протягом 2019 - 2020 рр. переважає частка довгострокових зобов'язань – 43,5 %, 35,3 %. У 2021 році – частка найбільш строкових зобов'язань – 41,9 %.

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 \leq П4, \quad (2.1)$$

тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Оцінка ліквідності XXX представлено у табл. 2.8.

**Оцінка ліквідності балансу ХХХ
за 2019 - 2021 рр., тис. грн**

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2019	2020	2021
A1-П1	Високоліквідних активів	-8988	-19218	-31421
A2-П2	Середньоліквідних активів	-7431	-8169	-9515
A3-П3	Низьколіквідних активів	-11614	-4615	+6155
	Разом	-28070	-32100	-35345

Отже, аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ХХХ є неліквідним.

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ХХХ за 2019 – 2021 рр. проаналізовано у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
ХХХ за 2019 – 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,007	0,056	0,059	+0,052
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,053	0,103	0,097	+0,044
Загальний коефіцієнт покриття	≥1,5	0,713	0,701	0,747	+0,033

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності є нижче нормативного на 0,141 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства не мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,059 грн. грошових коштів).

Проміжний коефіцієнт покриття є нижче нормативного у 2021 році на 0,603 пункти. Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2021 року 0,097 грн (при нормативі $\geq 0,7$).

Загальний коефіцієнт покриття є нижче нормативного протягом 2021 року. На 1 грн поточних зобов'язань у 2021 р. припадає 0,74 грн

оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$).

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності ХХХ (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності ХХХ за 2019, 2021 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
1. Оборотні активи, тис. грн	ОА	12422	34307	+21885	У 2,8 р.
2. Поточні зобов'язання, тис. грн	ПЗ	17411	45950	+28539	У 2,8 р.
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	0,713	0,747	+0,034	х

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (2.2)$$

За даними табл. 2.10 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ_{ум} = \frac{ОА_1}{ПЗ_0} \quad (2.3)$$

$$КЗЛ_{ум} = 34307/17411=1,97$$

Загальна зміна (+;-) коефіцієнта загальної ліквідності ХХХ:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_1 - КЗЛ_0. \quad (2.4)$$

$$\Delta КЗЛ = 0,747 - 0,713 = +0,034.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Оборотних активів:

$$\Delta КЗЛ_{оа} = КЗЛ_{ум} - КЗЛ_0. \quad (2.5)$$

$$\Delta КЗЛ_{оа} = 1,97 - 0,713 = +1,257 .$$

2. Поточних зобов'язань:

$$\Delta КЗЛ_{пз} = КЗЛ_1 - КЗЛ_{ум} \quad (2.6)$$

$$\Delta КЗЛ_{пз} = 0,747 - 1,97 = -1,223.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta K3Л = \Delta K3Л_{oa} + \Delta K3Л_{пз} \quad (2.7)$$

$$\Delta K3Л = 1,257 - 1,223 = +0,034.$$

Отже, коефіцієнт загальної ліквідності ХХХ у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 0,2034 пункти, в тому числі за рахунок зростання вартості оборотних активів на 21 млн. 885 тис. грн, або у 2,8 рази, коефіцієнт збільшився на 1,257 пункти, за рахунок збільшення суми поточних зобов'язань на 28 млн. 539 тис. грн, або у 2,8 рази, коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 1,223 пункти. Перевірка підтвердила правильність розрахунків. Визначимо ознаки поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ХХХ за допомогою даних табл. 2.11.

Таблиця 2.11

**Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної
неплатоспроможності ХХХ за 2019 – 2021 рр.**

Показники	2019 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. (+;-) до 2019 р.
1. Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	X
2. Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	X
3. Грошові кошти та їх еквіваленти	120	2691	+2571
4. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	23113	23702	+589
5. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	17411	45950	+28539
6. Показник поточної неплатоспроможності	-40404	-66961	-26557
7. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,713	0,747	+0,034
8. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-2,260	-1,030	+1,229
9. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-21631	9319	+30950

Отже, аналіз вихідних даних, які використовуються для розрахунку ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ХХХ показав:

- сума грошових коштів та їх еквівалентів у 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшилася на 2 млн. 571 тис. грн;

- сума поточних зобов'язань та забезпечень зросла за досліджуваний період на 28 млн. 539 тис. грн, а довгострокових – на 589 тис. грн;

- зіставлення високоліквідних активів та поточних зобов'язань і забезпечень підприємства показало, що нестача платіжних засобів склала у 2019 р. – 40 млн. 404 тис. грн, у 2021 р. відповідно – 66 млн. 961 тис. грн.

Можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років ХХХ є абсолютно неліквідним та неплатоспроможним;

- коефіцієнт загальної ліквідності протягом досліджуваних років є нижче нормативного, і свідчить про неспроможність ХХХ погасити свої зобов'язання. Зокрема, у 2019 році показник нижче нормативного на 52,5 %, у 2021 році на 50,2 %.

ХХХ здійснює облік результатів своєї роботи, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік у встановленому порядку і несе відповідальність за його достовірність. Відповідальність за стан обліку і своєчасне подання звітності несе директор підприємства – Киценко Роман Іванович.

Бухгалтерія є структурним підрозділом ХХХ, яка створюється, реорганізується та ліквідується наказом керівника підприємства Хоменком Олександром Петровичем. У своїй діяльності головний бухгалтер – Писаренко Лілія Олексіївна, керується чинним законодавством України, Статутом, посадовими інструкціями, розпорядженнями керівника.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на ХХХ створено бухгалтерію за чолі з головним бухгалтером – Писаренко Лілією Олексіївною.

Обліковою політикою суб'єкта господарювання, насамперед, передбачено виконання функцій бухгалтерського обліку; виконання порядку формування звітності; здійснення функцій управління (контролю, економічного аналізу). Відтак, облікова політика підприємства – це не лише сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, що уможливило використання різних варіантів відображення фактів господарської діяльності.

Основною метою розробки та затвердження облікової політики у ХХХ є: закріплення вибраних способів ведення бухгалтерського обліку; регулювання організації документообороту (розробка Графіка документообороту; організація горизонтальної (з іншими структурними підрозділами) і вертикальної (з керівництвом підприємства) співпраці працівників у одному

інформаційному просторі.

У ХХХ затверджено Наказ про облікову політику підприємства, що враховує положення ПКУ, який потребує змін лише у випадках, передбачених чинним законодавством. Зміна облікової політики протягом року також є некоректною, оскільки вимагає перерахунку показників, що призводить до викривлення даних за статтями звітності.

Ключові елементи формування облікової політики для ХХХ можна розглядати в кількох аспектах: теоретичні: принципи обліку, законодавчі акти; методологічні: правила отримання, обробки, фіксації, передачі інформації, оцінки, ведення рахунків, критерії розмежування основних засобів та МШП, нарахування амортизації, оцінки запасів, розподіл накладних витрат і включення їх до собівартості тощо; технологічні: план рахунків, форма обліку, документообіг, організація внутрішнього контролю, проведення інвентаризації тощо; організаційні: розробка інструкцій, внутрішнішньогосподарських регламентів тощо.

Розроблений Наказ про облікову політику є внутрішнім документом, який регламентує організацію облікового процесу ХХХ, є обов'язковим до виконання всіма службами і працівниками підприємства (додаток Ж.1, Ж.2).

2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності

Здійснення фінансово-господарської діяльності ХХХ пов'язане з постійним надходженням і витрачанням грошових коштів.

Основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів ХХХ є: а) правильна організація, своєчасне і законне проведення готівкових та безготівкових розрахунків; б) забезпечення збереження грошових коштів і цінних паперів у касі підприємства; в) внутрішній контроль за рухом грошових коштів; г) контроль за станом розрахунків з дебіторами та кредиторами; д) проводити планові та позапланові інвентаризації грошових коштів та цінних

паперів; е) узагальнювати облікову інформацію про рух грошових потоків, оцінювати їх параметри відповідно до видів діяльності підприємства.

Грошові розрахунки ХХХ здійснює у готівковій і безготівковій формах. У сукупності ці грошові розрахунки формують грошовий оборот. Тут можна виділити такі напрямки: розрахунки, які пов'язані з процесом виробництва (основним видом виробництва є алмазний інструмент); розрахунки за результатами діяльності; внутрішньогосподарські розрахунки.

До касових операцій ХХХ належать господарські операції, які пов'язані з одержанням і витратою готівки безпосередньо з каси підприємства.

Для здійснення розрахунків готівкою у ХХХ облаштовано касу – приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

Грошові кошти ХХХ зберігаються в касі підприємства. Директор підприємства – Хоменко Олександр Петрович - несе персональну відповідальність у тих випадках, коли за їх бездіяльності не були створені необхідні умови, які забезпечили б збереження готівки в касі, або при її транспортуванні. Контроль за витрачанням грошових коштів у ХХХ покладено на фінансову службу, на чолі з фінансовим директором. Фінансова служба тісно взаємодіє з відділом бухгалтерського обліку з приводу витрачання грошових коштів, їх доцільності, контролю за рухом готівки та коштів на рахунках.

Розрахунки готівкою, що проводяться безпосередньо в касі оформляються: Прибутковим касовим ордером (КО-1); Видатковим касовим ордером (КО-2); записами у Журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів (КО – 3, КО – 3а), Касовою книгою (КО-4), Книгою обліку прийнятих і виданих касиром коштів (КО – 5). Загальна схема документування касових операцій представлено на рис. 2.1.

Одержуючи прибуткові касові ордери або видаткові документи, касир ХХХ зобов'язаний перевірити: наявність і справжність на документах підпису головного бухгалтера, а на видатковому документі – дозвільного підпису керівника фінансової служби; правильність оформлення документів, наявність

усіх реквізитів; наявність перелічених у документах додатків.

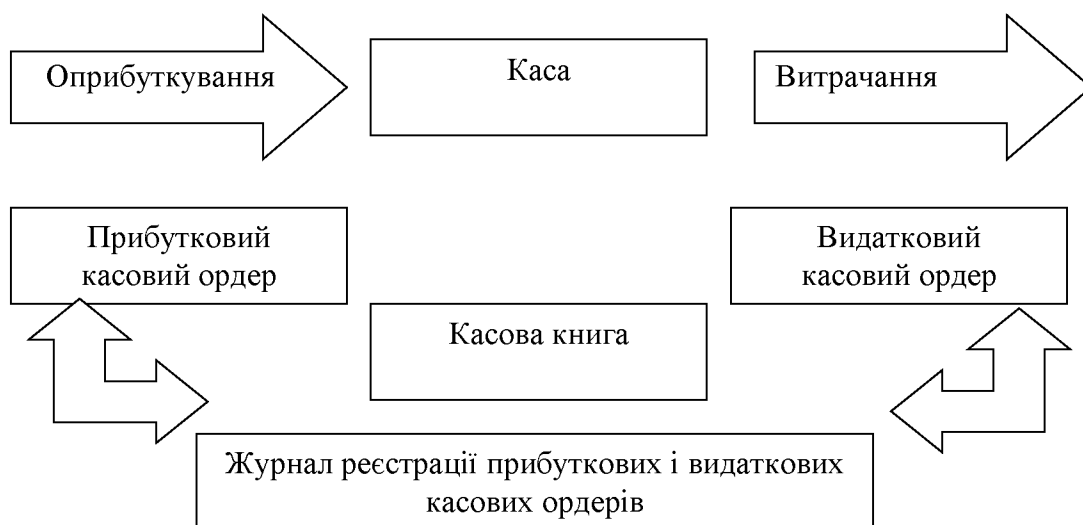

Рис. 2.1. Загальна схема документування касових операцій

Відповідальність за дотримання порядку ведення операцій з готівковою покладено на керівника фінансової служби. Осіб, винних у порушенні порядку ведення касових операцій з готівкою, притягають до відповідальності у встановленому чинним законодавством порядку.

Операції з руху грошових коштів у касі підприємства записують до регістрів на підставі звітів касира з доданими до них первинними документами (КО-1, КО-2). Попередньо первинні документи групуються по кореспондуючих рахунках, при цьому однорідні операції (з однаковою кореспонденцією) відображаються загальною сумою за день. Безготівкові розрахунки між ХХХ та контрагентами здійснюється через уповноважені банки за договорами на розрахунково-касове обслуговування шляхом перерахування коштів з рахунку платкиа на рахунок одержувача коштів. Обслуговуючим банком досліджуваного підприємства є Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль».

У ХХХ безготівкові розрахунки проводяться за допомогою платіжного доручення, акредитивів та чекових книжок. Організація документування

безготівкових розрахунків представлено на рис. 2.2.

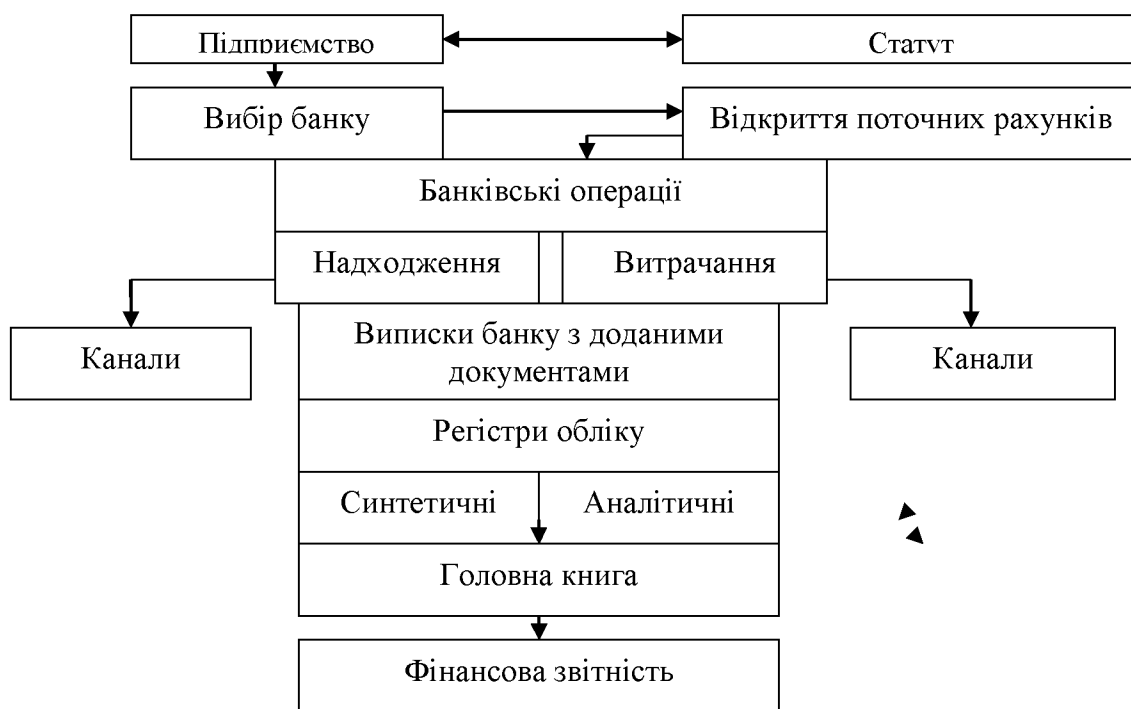

Рис. 2.2. Організація документування безготівкових розрахунків

Операції по рахунку ХХХ відображається на підставі перевірених виписок банку і грошових документів, докладених до них. Аналітичний облік на рахунку 31 здійснюються за виписками банку, і лише за наявності на ХХХ розрахункових субрахунків відкривають окремі аналітичні рахунки для обліку відповідних. Для обліку наявності та руху грошових коштів у касі ХХХ передбачено рахунок 30 «Готівка» (додаток К). Для обліку наявності та руху грошових коштів, які перебувають на рахунку у банку ХХХ передбачено рахунок 31 «Рахунки в банках». Рахунок 31 «Рахунки в банках» призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку, і які можуть бути використані для поточних операцій. Зауважимо, що для безготівкових розрахунків використовуються субрахунки 311, 312, 313, 314. Протягом досліджуваних років рух грошових коштів ХХХ складався з руху грошових коштів від операційної та фінансової діяльності (рис. 2.3).

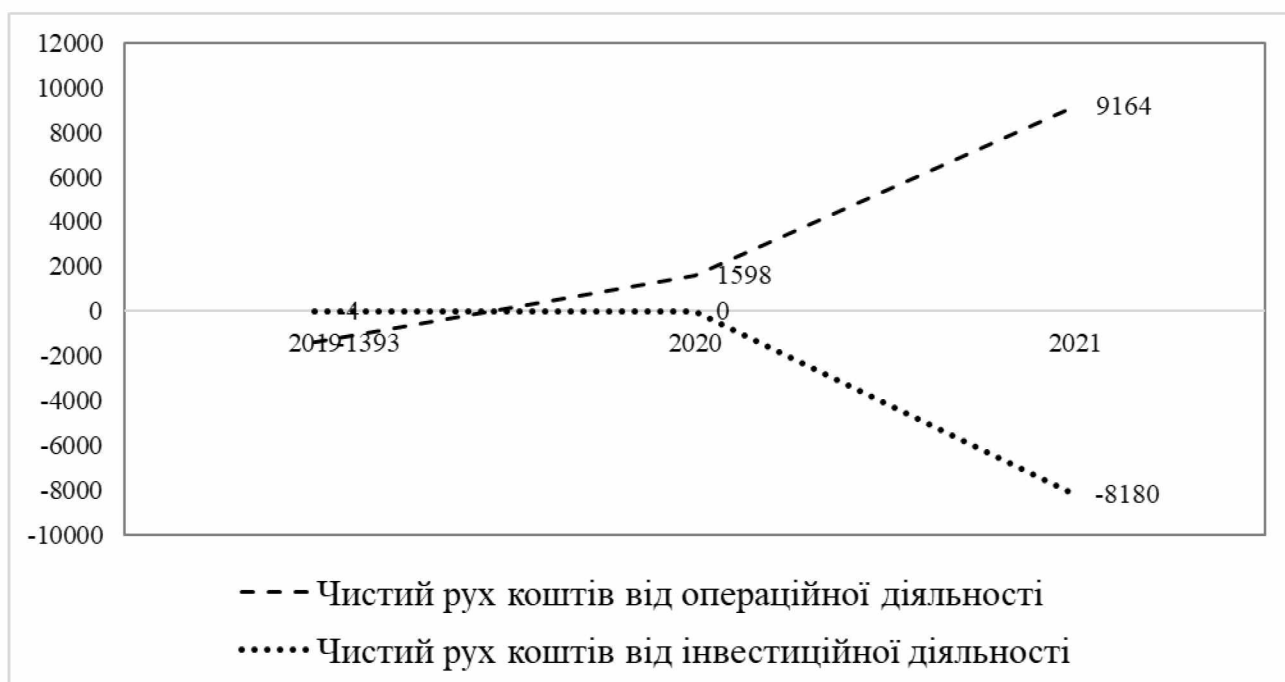

Рис. 2.3. Динаміка чистого руху грошових коштів в розрізі видів діяльності ХХХ за 2019 – 2021 р., тис. грн.

Взаємозв'язок рахунків бухгалтерського обліку, кореспонденції рахунків для складання розділу I «Рух грошових коштів від операційної діяльності» представлено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Облікове забезпечення формування інформації для формування розділу I «Рух грошових коштів від операційної діяльності» Звіту про рух грошових коштів

Код рядка	Стаття*	Джерела інформації для формування показника (статті)	Сума, тис. грн	
			2020 р.	2021 р.
1	2	3	4	5
	Надходження від:			
3000	Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Аналітика по Дт 30, 31, 334, 335 у кореспонденції з Кт 36, 377, 70, 681.	39730	46188
3005	Повернення податків і зборів	Аналітичні дані Кт 64 у кореспонденції з Дт 31	62	-
3006	у тому числі податку на додану вартість	Кт відповідного аналітичного рахунку 641 з Дт 31	-	-
3010	Цільового фінансування	Аналітичні дані з Кт 48 у кореспонденції Дт 30, 31	38	179
3015	Надходження авансів від покупців	Обороти за Дт 30, 31 з Кт 681. Якщо облік отриманих авансів ведуть на	7423	30140

	і замовників	рахунку 36, то беруть обороти за Дт 30, 31 Кт 36		
3020	Надходження від повернення авансів	Обороти за Дт 30, 31 з Кт 371 (у частині повернених постачальниками передоплат й авансів). Якщо надані аванси відображають через рахунок 63, то беруть обороти за Дт 30, 31 Кт 63	35	10
3025	Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	Обороти за Дт 31 Кт 373, 719 (у частині отриманих відсотків за залишками коштів на поточних рахунках; при цьому відсотки по строкових депозитах тут не відображаються)	21	-
3035	Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	Обороти за Дт 30, 31 Кт 374 (у частині сум отриманих економічних санкцій за порушення законодавства чи договірних умов)	-	-
3040	Надходження від операційної оренди	Обороти за Дт 30, 31 Кт 36, 377 (у частині виручки від надання майна в операційну оренду)	-	-
3095	Інші надходження	Показують інші надходження, що не включені до попередніх статей.	25	15
	Витрачання на оплату:			
3100	Товарів (робіт, послуг)	Дт рах. 63, 685 у кореспонденції з Кт рах. 30, 31, 335.	22119	13359
3105	Праці	Аналітичні дані Дт 66 у кореспонденції з Кт 30, 31	3259	4036
3110	Відрахувань на соціальні заходи	Аналітичні дані Дт 65 у кореспонденції з Кт 30, 31	905	1061
3115	Зобов'язань з податків і зборів	Аналітичні дані Дт 64 у кореспонденції з Кт 30, 31	3453	4217
3116	Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	Обороти за Дт 64 (у частині податку на прибуток) Кт 31, 30	-	-
3117	Витрачання на оплату зобов'язань з ПДВ	Обороти за Дт 64 (у частині ПДВ) з Кт 31, 30	-	37
3118	Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	Обороти за Дт 64, 65 з Кт 31, 30 (крім сум ПДВ, податку на прибуток, страхових внесків)	3453	4180
3135	Витрачання на оплату авансів	Обороти за Дт 371, 63 з Кт 30, 31 (у частині сум авансів, перерахованих у рахунок майбутніх поставок)	2565	2475
3140	Витрачання на оплату повернення авансів	Обороти за Дт 681, 36 з Кт 30, 31 (у частині сум повернених покупцям передоплат й авансів)	25	20
3190	Інші витрачання	Аналітичні дані за Дт 37, 68, 94 та ін. із Кт рахунків 30, 31	13410	42200

Операційна діяльність є основною (надходження від продажу продукції, товарів, послуг, оренда та витрачання грошей на обслуговування цього всього процесу, сплату податку на прибуток); фінансова включає рух грошей по банківських кредитах, лізингу, сплати відсотків по ним та інших фінансових послугах.

Ілюстративне зображення чистого руху грошових коштів ХХХ показав, що основним видом є рух грошових коштів у результаті операційної діяльності досліджуваного підприємства визначається за сумою надходжень від основної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку.

Отже, найбільша частка грошових надходжень від операційної діяльності припадає на надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням ПДВ, АЗ. Основними видами продукції досліджуваного підприємства є продукція зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза на зерно) та технічних культур (соя, ріпак, гірчиця).

Витрачання в ході операційної діяльності, перш за все, це грошові кошти, сплачені постачальникам за матеріальні цінності, підрядникам за виконані роботи та послуги.

Вагому частку у витрачанні грошових коштів ХХХ займає сплата податків та зборів та оплати праці. У табл. 2.13 представлено типову кореспонденцію з обліку готівки ХХХ.

Таблиця 2.13

**Відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з готівкою
ХХХ**

Зміст операції	Дт	Сума, грн.	Кт	Сума, грн.
Одержано готівку з поточного рахунку в АТ «Райффайзен Банк Аваль» ХХХ	30	2500	31	2500
Одержано готівку ХХХ від покупця в оплату раніше відвантаженої продукції.	30	1400	36	1400
Одержано гроші в касу ХХХ:				
- від підзвітної особи;	30	480	372	480
- в погашення нанесених збитків	30	105	375	105
Одержано готівку в погашення одержаних раніше	30	120	34	120

векселів.				
Одержано готівкою дивіденди від об'єктів інвестування.	30	5300	731	5300
Оприбуткована в касу виручка від продажу товарів.	30	730	70	730
Передано гроші з каси ХХХ на поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль»	31	1410	30	1410
Придбано ХХХ» за готівку акції або облігації інших підприємств.	14	3780	30	3780
Оплачено готівкою витрати за телефонні переговори.	92	840	30	840
Видано готівкою:				
- суму на відрядження;	3720	360	30	360
- виплачено аліменти.	685	110	30	110
Виплачено заробітну плату працівникам підприємства.	661	2720	30	2720
Проведено передплату на періодичну літературу (газети і журнали) ХХХ	39	415	30	415
Проведено ХХХ готівкові розрахунки з постачальниками і підрядчиками.	63	1700	30	1700
Погашено готівкою заборгованість перед кредиторами ХХХ	68	955	30	955
Оплачено готівкою придбані плакати по охороні праці ХХХ	91	90	30	90

У табл. 2.14 представлено типову кореспонденцію з обліку грошових коштів на рахунок у банку ХХХ.

Таблиця 2.14

Господарські операції і їх запис на рахунках бухгалтерського обліку

Зміст операції	Дт	Сума, грн.	Кт	Сума, грн.
Готівка з каси ХХХ здана на поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль»	311	3320	301	3320
На поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль» ХХХ поступили кошти від покупця – ТОВ «Арсенал Гранд»	311	17840	361	17840
Отримано на поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль» ХХХ довгострокова фінансова допомога на поворотній основі.	311	15500	55	15500
Поступили кошти на поточний рахунок АТ «Райффайзен Банк Аваль» від інших дебіторів (ФОП Ващенко П. Р.)	311	1380	377	1380
Отримана на поточний рахунок ХХХ довгострокова заборгованість від ТД «Євроінструмент»	311	8500	16	8500
Отримана на поточний рахунок ХХХ довгострокова позика банку.	311	65500	50	65500
Отримана на поточний рахунок короткострокова позика банку.	311	12200	60	12200
Поступила на поточний рахунок ХХХ орендна плата від ПП «Сверло» за оренду обладнання строком на три роки.	311	4850	611	4850
Сума дивідендів надійшла на поточний рахунок в банку.	31	1650	373	1650

Поступили кошти за реалізовані виробничі запаси (будівельні матеріали) від ТОВ «Будкомплект»	311	7545	36	7545
Отримано грошові кошти з поточного рахунку ХХХ	301	2590	311	2590
Перераховано з поточного рахунку за передплачені на наступний рік газети і журнали.	39	950	311	950
Здійснено передоплату ТОВ «Метал Сіті».	371 641	5130 856	311 644	5130 856
Перераховано з поточного рахунку ХХХ до бюджету податок на додану вартість і інші податки.	641	5890	311	5890
З поточного рахунку ХХХ погашена короткострокова позика банку.	601	3510	311	3510
З поточного рахунку ХХХ погашена довгострокова позика банку.	501	5200	311	5200
Перераховано з поточного рахунку дивіденди учасникам ХХХ	671	10200	311	10200
Перераховано з поточного рахунку заробітна плата працівникам ХХХ на їх особові рахунки.	661	32520	311	32520

Рух готівкових грошей і безготівкових платіжних засобів взаємопов'язаний. Однак у сукупному грошовому обороті підприємств, в тому числі і ХХХ переважають безготівкові розрахунки, оскільки вони мають ряд переваг над готівковими.

Ці переваги проявляються передусім у прискоренні розрахунків, в економії витрат, пов'язаних з перевезенням готівки, її обліком та зберіганням.

Обліковий процес ХХХ за звітний період завершується складанням фінансової звітності. Для забезпечення керівництва ХХХ належними обсягами інформації щодо стану розрахунків підприємства та поточної наявності грошових коштів слід скористатися такими звітами: Баланс (Звіт про фінансовий стан) форма № 1; Звіт про рух грошових коштів форма № 3; Примітки до фінансової звітності форма № 5.

Відображення інформації про грошові кошти у Балансі підприємства представлено у табл. 2.15.

Звіт про рух грошових коштів є третьою складовою фінансової звітності підприємства та містить сукупність показників, які деталізують інформацію відображену у «Балансі (Звіті про фінансовий стан)» та «Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід)».

Відображення інформації про грошові кошти у Балансі

Баланс (звіт про фінансовий стан)		Джерело інформації
назва статті	код	
Кошти та їх еквіваленти	1165	Сальдо Дт 30, 31, 33, 351
вписуваний рядок Готівка	1166	Сальдо Дт 30
вписуваний рядок Рахунки в банках	1167	Сальдо Дт 30, 31

ХХХ подає Звіт про рух грошових коштів за прямим методом. У Звіті про рух грошових коштів ХХХ вони подаються поза згаданими трьома видами діяльності:

$$\begin{aligned} \text{ЧРГК} &= \text{Чистий рух коштів від ОД} + \text{Чистий рух коштів від ФД} \\ &+ \text{Чистий рух коштів від ІД} \end{aligned} \quad (2.9)$$

Алгоритм складання Звіту про рух грошових коштів за прямим методом представлено на рис. 2.4.

Звіт про рух грошових коштів (прямий метод)	
Залишок грошових коштів на початок звітного періоду (Залишок по Дт 301, 302, 311, 312, 313, 314, 313, 314, 333, 334, 335, 351; або ряд. 1165 «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» гр. 3)	
+	
ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ:	
+ Находження грошових коштів (рядки 3000, 3005, 3006, 3010, 3011, 3015, 3020, 3025, 3035, 3040, 3095)	— Вибуття грошових коштів (рядки 3100, 3105, 3110, 3115, 3116, 3117, 3118, 3135, 3140, 3190)
= Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності 3195=Ряд. (3000 + 3005 + 3010 + 3015 + 3020 + 3025 + 3035 + 3040 + 3045 + 3050 + 3055 + 3095) – ряд. (3100 + 3105 + 3110 + 3115 + 3135 + 3140 + 3145 + 3150 + 3155 + 3190) Результатом може бути як додатне, так і від'ємне значення. Від'ємне значення наводиться у дужках	
+	
ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ:	
+ Находження грошових коштів (рядки 3200, 3205, 3215, 3220, 3225, 3230, 3235, 3250)	— Вибуття грошових коштів (рядки 3255, 3260, 3270, 3275, 3280)
= Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності 3295 = Ряд. (3200 + 3205 + 3215 + 3220 + 3225 + 3230 + 3235 + 3250) – ряд. (3255 + 3260 + 3270 + 3275 + 3280 + 3290). Результатом може бути як додатне, так і від'ємне значення. Від'ємне значення наводиться у дужках	
+	
ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ:	
+ Находження грошових коштів (рядки	— Вибуття грошових коштів (рядки 3345,

3300, 3305, 3310, 3340)	3350, 3355, 3360, 3365, 3390)
= Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	
3395 = Ряд. (3300 + 3305 + 3310 + 3340) – ряд. (3345 + 3350 + 3355 + 3360 + 3365 + 3370 + 3375 + 3390). Результат може бути як додатним, так і від’ємним. Від’ємне значення наводимо у дужках	
=	
Чистий рух грошових коштів за звітний період	
Рядок 3400=+/- Рядок 3195 +/- Рядок 3295 +/- Рядок 3395.	
Результат може бути як додатним, так і від’ємним. Від’ємне значення наводимо у дужках	
+/-	
Коригування на курсові різниці за грошових коштів	
Рядок 3410 (аналітичні дані рахунків 30, 31 у кореспонденції з субрахунками 714, 744, 945, 974)	
=	
Залишок грошових коштів на кінець звітного періоду	
3415	
Має дорівнювати рядку 1165 графи 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан), якщо всі показники Звіту про рух грошових коштів розраховані правильно	

Рис. 2.4. Алгоритм складання Звіту про рух грошових коштів за прямим методом

Склад грошових коштів розкривається у Примітках до річної фінансової звітності (ф. № 5) у розділі VI «Грошові кошти», а усі інші пункти подаються у вигляді текстового матеріалу. Цей розділ включає рядки із 640 по 691). У даному розділі розшифровується залишок грошових коштів на кінець року за даними рахунків, на яких вони обліковуються.

Вихідні машинограми з обліку грошових коштів представлено у додатку Л. Отже, основними стандартними звітами у програмі «1С:Бухгалтерія 8.2» є: «Аналіз рахунку – надає інформацію про обороти рахунків з іншими рахунками за обраний період, а також про сальдо на початок та кінець періоду; «Картка рахунку» – представлено усі проведення по досліджуваному рахунку; «Оборотно-сальдова відомість по рахунку» – містить інформацію про обороти за дебетом і кредитом рахунків упродовж цього періоду; «Журнал-ордер по рахунку»; «Головна книга по рахунку». Про взаємозв’язок між прибутком (збитком) від звичайної діяльності й грошовими коштами та іншими їх перетвореннями надає інформацію Звіт про рух грошових коштів, Баланс та Примітки до річної фінансової звітності.

2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій

XXX є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності. Облік у системі оподаткування можна визначити як систему збору і обробки податкової інформації для визначення бази оподаткування відповідно до вимог податкового законодавства. Предметом податкового обліку є процес фінансово-господарської діяльності XXX, але тільки у частині формування об'єкта оподаткування.

Об'єкти податкового обліку для досліджуваного підприємства є бази і об'єкти оподаткування податків, які нараховуються та сплачуються. XXX є платником єдиного податку 4 групи. Приклад розрахунку ЄП 4 групи представлено у табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Приклад розрахунку єдиного податку 4 групи платника податку – XXX

Категорія земель	Площа земельної ділянки	Нормативна грошова оцінка одиниці площі земельної ділянки	Ставка податку	Річна сума податку
Рілля	2392	30390,00	0,95	690582,4
Сіножаті	392	5556,06	0,95	20690,8
Багаторічні насадження	4	64163,40	0,57	1462,5
Пасовища	10	4284,71	0,95	407,05
Нараховано усього				713142,75

Нарахування єдиного податку відображається за Дт 91 Кт 641, сплата Дт 641 Кт 311. Сплата податку відбувається щоквартально протягом 30 календарних днів у таких розмірах: у I і II кварталі – 10 %; у III кварталі – 50 %; у IV кварталі – 30 %. Для XXX операції з грошовими коштами, коли вони вступають об'єктами оподаткування розглянемо на теоретичних прикладах:

1. Проценти на строкові депозити. Такі доходи є пасивними та оподатковуються податковим агентом – XXX (умовно) під час їх нарахування.

Такі доходи оподатковуються ПДФО - 18 % та військовим збором – 1,5 %. Перераховує податки банківська установа (АТ «Райффайзен Банк Аваль») із сум процентів, нарахованих за звітний місяць на суми строкового депозиту ХХХ » (умовно), не пізніше 30 календарних днів, наступних за місяцем нарахування доходу.

2. Операції з розрахунками в іноземній валюті. ХХХ » (умовно) здійснює операції з експорту/імпорту товарів. Порядок оподаткування таких операцій регулюється нормами Податкового кодексу.

Приклад. За умовами договору ХХХ (умовно) перерахувало постачальнику-нерезиденту «Utensili diamantati» попередню оплату за товар 15.06.2021 р. У розмірі 25 000,00 дол. США, валюту придбано за курсом Нацбанку України 37,98 грн/дол. США. Товар отримано 25.06.2022 р. (курс Нацбанку України - 37,97 грн/дол. США) і реалізовано 27.06.2021 р. (курс Нацбанку України - 37,95 грн/дол. США). Перерахунок валюти ХХХ (умовно) слід здійснити на дату 15.06.2022 р., а саме за курсом Нацбанку України 37,98 грн./дол. США. До складу витрат ХХХ на дату визнання доходу, тобто на 27.06.2022 р., включається сума в розмірі 949 500,00 грн ($25\ 000,00 \times 37,98 = 949\ 500,00$ грн.).

3. Придбання та продаж валюти. Згідно пп. 153.1.4 п. 153.1 ст. 153 ПКУ у разі здійснення операцій з продажу іноземної валюти до складу доходів ХХХ (умовно) або витрат відповідно повинна бути включена позитивна або від'ємна різниця між доходом від продажу та балансовою вартістю такої валюти.

Приклад. ХХХ (умовно) отримало на розрахунковий рахунок валютну виручку від «Utensili diamantati» в розмірі 50 000,00 € за поставлений товар (курс Нацбанку України на дату отримання коштів становив 39,77 грн/євро), 1488500,00 грн. ($50\ 000 \times 39,77$). На дату продажу валюти курс Нацбанку України становив 39,79 грн/євро, гривневий еквівалент - 1989500,00 грн. ($50\ 000 \times 39,79$). Отже, перш за все, слід визначити різницю між доходом від продажу та вартістю цієї валюти за курсом Нацбанку України на дату такого продажу та курсову різницю. Різниця становить +501000 грн. ($1989\ 500 -$

1488 500). Суму курсової різниці (позитивне значення). слід включити до складу доходів ХХХ.

4. Вплив змін валютних курсів. Курсові різниці від перерахунку монетарних статей ХХХ відображаються у складі інших операційних доходів (рахунок 714) або витрат (рахунок 945).

При веденні податкового обліку ХХХ дотримується всіх норм податкового законодавства, вчасно подає податкову звітність та перераховує до бюджету обов'язкові платежі. Зокрема, станом на 1.11.2022 року досліджуване підприємство не мало податкового боргу.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ

3.1. Мета, завдання та нормативно-інформаційне забезпечення аудиту грошових коштів

Аудит грошових коштів є системним дослідженням у комплексній оцінці економічних показників суб'єкта господарювання. Його можна розглядати у декількох аспектах, проте нами досліджено, як частину загального аудиту, який регламентовано Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг та Законом України «Про аудит фінансової звітності грошових коштів» включає аудиторську перевірку, а саме: перевірку організації обліку й системи внутрішнього контролю готівки та безготівкових розрахунків; оформлення первинних документів і облікових регістрів щодо обліку грошових коштів; відображення у звітності операцій, пов'язаних із їх рухом.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, аудит проходить у кілька послідовних етапів:

- отримання розуміння предмету перевірки та інших обставин завдання;
- ідентифікація ризиків та їх оцінка;
- розроблення стратегії й програми аудиту;
- дії аудитора у відповідь на оцінені ризики (аудиторські процедури для виявлення суттєвих викривлень);
- оцінка отриманих аудиторських доказів, у т. ч. виявлених помилок;
- формування аудиторського звіту.

Пгрошових коштів зумовлена допущенням певних порушень, у вигляді несвоєчасності записів у бухгалтерські регістри або не в належні регістри; підчисток; помилок у записах; помарок та виправлень.

Метою аудиту грошових коштів є підтвердження достовірності здійснених господарських операцій та правильності відображення їх відповідно

до стандартів бухгалтерського обліку та чинного законодавства.

Завданнями аудиту грошових коштів є:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо операцій з грошовими коштами;
- перевірка своєчасності й правильності документального відображення операцій щодо надходження, руху, вибуття грошових коштів;
- перевірка стану збереження готівки в касі та дотримання правил її обліку і витрачання;
- вивчення законності й доцільності проведення операцій з грошовими коштами та грошовими документами;
- своєчасності і повноти оприбуткування й витрачання грошових коштів;
- перевірка законності відкриття підприємством рахунків у банку, своєчасності одержання і обробки виписок банку;
- перевірка дотримання податкового законодавства за операціями, пов'язаних із рухом грошових коштів;
- перевірка правильності відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку щодо грошових коштів;
- перевірка дотримання вимог щодо організації обліку грошових коштів під час проведення розрахунків;
- відповідність синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів;
- повнота відображення грошових коштів у звітності підприємства.

Перед початком перевірки аудиторіві необхідно виконати кілька попередніх дій. Організація аудиту дає можливість аудитору прогнозувати, контролювати й обліковувати процеси своєї діяльності для того, щоб забезпечити на кожній стадії роботи найбільш ефективні процедури.

Із метою ефективної організації аудиту необхідно дотримуватися науково-обґрунтованої послідовності виконання аудиторських робіт. Доцільно визначити чотири таких етапи аудиту:

- планування та визначення аудиторського підходу;
- тестування засобів контролю;

- перевірка господарських операцій за змістовим навантаженням (перевірка оборотів і сальдо за рахунками та аналітичні процедури);
- формування аудиторського звіту.

При проведенні аудиту, аудитор керується чинними законодавчими актами, що регулюють бухгалтерський облік і аудиторську діяльність в Україні та інформаційними джерелами аудиту грошових коштів.

Інформаційних джерел аудиту грошових коштів належать є:

- Наказ про облікову політику підприємства в частині розкриття інформації щодо наявності, витрачання та обліку грошових коштів;
- первинні документи з обліку грошових коштів (Прибуткові касові ордери (далі – ПКО), Видаткові касові ордери (далі – ВКО), Платіжні доручення, Розрахункові чеки, тощо);
- облікові реєстри аналітичного й синтетичного обліку грошових коштів;
- реєстри оперативного обліку, матеріали інвентаризацій та акти ревізій грошових коштів;
- аудиторські звіти за попередні звітні періоди;
- фінансова та статистична звітність.

Необхідність аудиту обліку грошових коштів обумовлена допущенням порушень у вигляді несвоєчасності записів у бухгалтерські реєстри, помилок у записах, підчисток, помарок та виправлень.

3.2. Методика та техніка проведення аудиту грошових коштів

Метод аудиту – це спосіб дослідження дій і подій у системі суб'єкта господарювання з метою підтвердження наданої ним фінансової інформації. Методикою аудиту є послідовність й порядок застосування прийомів аудиту з метою встановлення об'єктивної істини та доведення цієї істини через аудиторський звіт до користувачів фінансової звітності. Аудиторська перевірка грошових коштів проводиться у відповідній послідовності, що передбачає

шість етапів, додаток М.

Розглянемо більш детально означені вище етапи аудиту. На першому етапі відбувається обмін листами між аудиторською фірмою та підприємством-клієнтом. Попередньо, ХХХ надсилає на адресу аудиторської фірми Листа-замовлення з проханням на проведення аудиту, в якому зазначає мету й завдання, які необхідно вирішити в процесі аудиту та бажаний масштаб аудиторської перевірки. У разі погодження, аудиторська фірма надсилає у відповідь ХХХ Лист-згоду.

На другому етапі, після обміну листами та на їх підставі, складається Договір про проведення аудиту, що регулює взаємовідносини аудиторської фірми із ХХХ (підприємством-клієнтом). Договір про проведення аудиту між аудиторською фірмою та ХХХ наведено у додатку Л.1.

Третій етап аудиту передбачає здійснення процесу планування, що забезпечує своєчасне, якісне та ефективне виконання перевірки. Відповідно до плану аудиту пропонуємо здійснювати аудит грошових коштів у наступній послідовності, додаток М.1.

Планування залежить від завдань, що потрібно вирішити у процесі аудиту грошових коштів. На цьому етапі здійснюється розроблення й затвердження програми аудиту грошових коштів, що є детальним переліком змісту процедур доказів, необхідних для реалізації даного плану.

Для проведення ефективної перевірки аудитор складає Програму аудиту, що містить перелік питань за окремими темами, видами й напрямками очікуваних робіт, що підлягають перевірці, час проведення, види аудиторських процедур. Програму аудиторської перевірки грошових коштів представлено у додатку М.2. Програма аудиту грошових коштів у ХХХ передбачає перевірку за наступними питаннями: правильність документування обліку руху грошових коштів; правомірність витрачання грошових коштів; достатність розкриття інформації щодо грошових коштів у звітності ХХХ та інші.

На четвертому етапі аудиту грошових коштів проводиться тестування системи внутрішнього контролю. Стадії внутрішнього контролю поточних

біологічних активів наведено у додатку М.2.

Найрозповсюдженішими методами контролю грошових коштів у ХХХ є методи документального та фактичного контролю.

До документального контролю належить: аналітична та арифметична перевірка, перевірка по суті, формальна перевірка, перевірка кореспонденції рахунків, зустрічна перевірка, хронологічна перевірка записів, контрольне порівняння кількісно-сумового обліку.

За допомогою арифметичного методу у ХХХ проводиться перевірка документування обліку грошових коштів, зокрема: «Виписка банку», «Звіт касира» та інших, що здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення помилок при їх складанні.

Арифметична перевірка уможливорює виявити випадки нестачі, надлишок, а також крадіжок грошових коштів.

Зустрічна перевірка є процесом виявлення фіктивних документів та фактично не здійснених операцій. Проте основним методом внутрішнього контролю у ХХХ є інвентаризація, проведення якої регламентується Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. Згідно п. 10 інвентаризація поточних біологічних активів проводиться перед складанням річної фінансової звітності проводиться до дати балансу в період трьох місяців.

До початку процедури необхідно: перевірити наявність і стан первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку грошових коштів; взяти розписки у матеріально відповідальних осіб про те, що вони не мають неоприбуткованих грошових коштів та здали до бухгалтерії всі первинні документи з їх надходження та витрачання; вивести залишки на дату інвентаризації.

При аудиторській перевірці слід врахувати можливі типові порушення при веденні операцій з готівковими коштами. Основні порушення – зловживання, розкрадання, помилки в обліку касових операцій – можуть бути кваліфіковані таким чином:

- 1) пряме розкрадання грошових коштів:
  - нічим не приховане;
  - приховане неоформленими документами й розписками;
- 2) надлишкове списання грошей по касі:
  - повторне використання одних і тих самих документів;
  - неправильний підрахунок підсумків у касових документах і звітах;
  - списання сум без підстави чи за фальсифікованими документами;
  - підробка в законно оформлених документах із збільшенням суми списання;
- 3) не оприбуткування і привласнення грошових сум, що не надійшли: із банку; від різних фізичних і юридичних осіб за прибутковими ордерами; від різних юридичних осіб за домовленістю;
- 4) привласнення сум, законно нарахованих різним особам і організаціям: привласнення депонованої заробітної плати і коштів нарахованих на інших підставах; привласнення сум, які належать іншим підприємствам;
- 5) розрахунки сумами готівкових грошових коштів, які перевищують граничну величину: з іншими юридичними особами і підприємцями, що діють без юридичної особи; які надходять у касу підприємства, що перевіряється;
- 6) розрахунки з населенням готівкою за готову продукцію, товари, виконані роботи і надані послуги: без застосування реєстраторів розрахункових операцій; без реєстрації реєстраторів розрахункових операцій у податковій службі;
- 7) перевищення ліміту готівки в касі;
- 8) не своєчасні звіти підзвітних осіб за використані підзвітні суми.

Перелік виявлених помилок і фактів обману доцільно відобразити у відомості порушень (табл. 3.1).

Якщо в ході перевірки відхилення не виявлені, то результати інвентаризації вважаються достовірними. Документально оформлені результати інвентаризації розглядаються на засіданні комісії. Висновки та пропозиції інвентаризаційної комісії відображаються в протоколі.

Аудиторська фірма АФ «Аудит плюс». Період перевірки 02.03-14.06

№з/п	Первинний документ, обліковий реєстр				Зміст порушення	Характер порушення	Який нормативний документ порушено	Суттєвість порушення
	найменування	№	дата	сума				
1.	ПКО	157	12.03	320,00	Збільшена сума	Підробка	Положення № 148	300,00 грн виправлено на 320,00 грн

Письмові пояснення як особливий метод фактичного контролю у ХХХ використовується при виявленні порушень, зловживань та крадіжок грошових коштів виявлених у процесі інвентаризації, огляді, обстеженні. Це метод який допомагає встановити фактичний стан справ і причини їх виникнення від винуватців обставин або свідків.

До складових методики внутрішнього контролю відносяться: мета; інформаційна база об'єкта контролю, спрямування та організація його проведення; формування класифікатора можливих порушень, у ході проведення аудиту та їх оцінка при прийнятті рішення аудитором.

Для деталізації документування та оцінки ведення обліку грошових коштів аудитор складає Тест із обліку грошових коштів, що дає можливість отримати відповіді на основні питання, (додаток М.3).

На п'ятому етапі аудиторської перевірки здійснюється підтвердження залишків на рахунках бухгалтерського обліку, документування перевірки, коригування програми аудиту та підтвердження правильності обраної стратегії.

Аудитор також може застосувати метод зустрічної перевірки на предмет відповідності даних бухгалтерського обліку ХХХ та даних бухгалтерського обліку підприємств-контрагентів.

Операції на рахунках у банку підлягають суцільній перевірці. Вивчення банківських операцій у ХХХ починається із з'ясування аудитором питання, які рахунки відкрито у товаристві, зокрема: поточний, валютний, акредитивний тощо.

У ході перевірки наявності виписок із кожного банківського рахунку і ланцюжок перехідних залишків у них аудитори повинні впевнитись, що в бухгалтерії є в наявності всі виписки банку і за всіма рахунками. Виписки банку за кожним рахунком окремо слід підібрати за всі робочі дні, в які проводилися операції. Неробочі дні можна визначити за календарем, а дні, в які операції не проводились, за послідовністю залишку. Вхідні й вихідні залишки слід звіряти не лише за виписками, а й за датами здійснення попередніх операцій. Це дає змогу виявити втрачені банківські виписки за конкретний день.

Документальну перевірку записів за рахунками в банку слід проводити в трьох напрямках:

- перевірити, чи повністю виправдані ці операції, документами, доданими до виписок банку;

- чи правильно складені за ними бухгалтерські проводки. Для цього необхідно провести суцільну перевірку банківських документів за період, що вивчається, переглядаючи їх у порядку записів у журнал - ордер за рахунком 31 програмного продукту.

Необхідно переконатися у правильності оформлення документів і відповідності доданих до них підстав, у наявності на копіях платіжних доручень штампів банку тощо; провести систематизовану перевірку документів, згрупованих за однорідністю операцій.

Документи, які викликають сумнів, уважно перевіряються як за формою, так і за змістом. При цьому як правило, необхідно провести зустрічну перевірку і взаємний контроль операцій.

Після порівняння виписок банку з доданими до них первинними документами, встановлення правильності підрахунків сум оборотів, початкового і кінцевого сальдо особливо ретельно перевіряється сутність господарських операцій.

Особливу увагу слід приділити розрахунковим операціям, проведеним за чеками, акредитивами або з використанням векселів. Тут іноді зустрічаються

помилки, порушення діючого порядку, а іноді – шахрайство.

Відхилення можуть бути суттєвими та несуттєвими, допущені навмисно чи ненавмисно.

За необхідності може бути застосований метод перевірки механічної точності записів. За досліджуваний період (2019 - 2021 рр.) аудит грошових коштів не проводився.

Прикладом порушень, що можуть бути виявлені у ході здійснення аудиту грошових коштів, є: станом на 31.12.2021 р. ХХХ провело інвентаризацію грошових коштів.

За даними Акту інвентаризації 20.07.2021 р. було видано готівку з каси працівнику в зв'язку з відрядженням на суму – 3500 грн. У відрядженні працівником були понесені витрати на суму – 2350 грн (крім того ПДВ на суму – 470 грн).

Працівник не повернув в касу = $(3500 - 2350 - 470) = 680$ грн.

За даними підприємства ці операції були відображені в обліку наступним чином, табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Господарські операції за даними ХХХ

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1. Видано готівку з каси на відрядження	37	301	3500,00
2. Понесено витрати на відрядження	372	93	2350,00
3. Відображено ПК з ПДВ	372	641	470,00

22.07.2021 р. працівником було здано виручку в касу підприємства в розмірі – 18150 грн, а оприбутковано лише було на суму – 15890 грн.

По даній ситуації аудитор надав аудиторський звіт, в якому було зазначено наступне. Внаслідок неоприбуткування грошових коштів, що надійшли на підприємство, тобто сума – 2260 грн накладається штрафна санкція в 5-кратному розмірі: $(2260 \times 5) = 11300$ грн. У ході аудиторської перевірки за 3 квартал була виявлена необлічена виручка, по якій враховуються

штрафні санкції при аудиті грошових коштів за договором № 32 в сумі 44200 грн. Таким чином, підприємству рекомендовано відобразити раніше не відображені суми доходів та розглянути відповідні податкові платежі до бюджету, по відповідних ситуаціях.

3.3. Узагальнення результатів аудиторського дослідження

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту та Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р. по закінченні аудиторської перевірки, аудитор складає підсумковий документ аудиторський звіт, що передбачає надання впевненості користувачам шляхом висловлення незалежної думки аудитора про відповідність в усіх суттєвих аспектах фінансової звітності вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності. В аудиторському звіті за результатами проведеного аудиту, має наводитися наступна інформація, додаток М.5.

Водночас, у аудиторському звіті за результатами проведеного аудиту додатково до інформації, необхідно вказувати наступну інформацію:

- дата призначення аудитора та тривалість виконання аудиторського завдання;
- аудиторські оцінки, що включають:
  - 1) посилання на відповідну статтю у фінансовій звітності, що перевіряється;
  - 2) оцінка ризиків стосовно викривлення інформації у фінансовій звітності,
  - 3) опис заходів, вжитих аудитором для врегулювання таких ризиків;
  - 4) основні застереження щодо таких ризиків;
  - 5) інформація про інші надані послуги аудитором особі, крім послуг із обов'язкового аудиту, що не розкрита у фінансовій звітності;

б) пояснення щодо обсягу аудиту та властивих для аудиту обмежень.

Звіт, складений аудитором за результатами умовної перевірки фінансової звітності ХХХ, і зокрема в частині обліку поточних біологічних активів у представлений у додатку М.6.

Аудиторський звіт адресується ХХХ (замовнику) із зазначенням дати складання, підписується керівником аудиторської фірми та завіряється печаткою. Кожна сторінка аудиторського звіту підписується аудитором, який здійснював перевірку, і завіряється його особистою печаткою.

Отже, проведення аудиту поточних біологічних активів дозволяє виявляти й попередити порушення у веденні обліку, що позитивно впливає на підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Ознайомлення з теоретичними та методологічними напрацюваннями зарубіжних і вітчизняних економістів свідчить про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «грошові кошти». Тому варто сформулювати наступне визначення: грошові кошти є поняттям бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та може бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання.

2. Касові операції - операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

3. Безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

4. Банк, в якому відкрито рахунки підприємств, організацій, установ усіх форм власності, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, банків та їх установ, фізичних осіб, та який здійснює для них на договірних засадах будь-яку з операцій, – є обслуговуючим.

Характерною особливістю безготівкових розрахунків є те, що списання грошових коштів з рахунку здійснюється банком за розпорядженням клієнта. Без розпорядження клієнта списання коштів допускається виключно за рішенням суду, а також у випадках, встановлених законом та договором між банком та клієнтом.

5. ХХХ є платником податків, веде їх окремий облік та перебуває на

спрощеній системі оподаткування (єдиний податок 4 групи). Встановлено, що станом на кінець 2022 р. ХХХ не має податкового боргу. При веденні обліку податкових розрахунків підприємство дотримується всіх норм чинного законодавства, вчасно подаючи податкову звітність та перераховуючи до бюджету обов'язкові платежі.

6. За результатами господарювання у 2019 – 2021 рр. досліджуване підприємство є прибутковим. У 2021 р. вартість майна порівняно з 2019 р. збільшилась на 54,5 %. У структурі майна переважає питома вага необоротних активів. Відмітимо, низький рівень фінансової стійкості за показником автономії. На кінець 2021 року частка власного капіталу у джерелах формування становить 15,1%. Тобто, ХХХ є фінансово нестійким та залежним від кредиторів.

Аналіз ліквідності балансу ХХХ показав, що він є неліквідним. Протягом досліджуваних років ХХХ є неліквідним та неплатоспроможним;

Здійснення фінансово-господарської діяльності ХХХ пов'язане з постійним надходженням і витрачанням грошових коштів. Грошові розрахунки ХХХ здійснює у готівковій і безготівковій формах. Тут можна виділити такі напрямки: розрахунки, які пов'язані з процесом виробництва (основним видом виробництва є алмазний інструмент); розрахунки за результатами діяльності; внутрішньогосподарські розрахунки.

7. До касових операцій ХХХ належать господарські операції, які пов'язані з одержанням і витратою готівки безпосередньо з каси підприємства. Для здійснення розрахунків готівкою у ХХХ облаштовано касу. Контроль за витрачанням грошових коштів у ХХХ покладено на фінансову службу, на чолі з фінансовим директором. Фінансова служба тісно взаємодіє з відділом бухгалтерського обліку з приводу витрачання грошових коштів, їх доцільності, контролю за рухом готівки та коштів на рахунках.

8. Безготівкові розрахунки між ХХХ та контрагентами здійснюється через уповноважений банк. Обслуговуючим банком досліджуваного підприємства є Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль». У ХХХ відкрито

розрахункові рахунки як в національній, так і іноземній валюті. Безготівкові розрахунки проводяться за допомогою платіжних доручень, акредитивів та чеків.

Протягом досліджуваних років рух грошових коштів ХХХ складався з руху грошових коштів від операційної та фінансової діяльності. Найбільша частка грошових надходжень від операційної діяльності припадає на надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням ПДВ, АЗ.

Рух готівкових грошей і безготівкових платіжних засобів взаємопов'язаний. Однак у сукупному грошовому обороті ХХХ переважають безготівкові розрахунки, що пов'язано з прискоренням розрахунків.

9. Інформації про грошові кошти на рахунках в банках відображається у фінансовій звітності ХХХ:

- Балансі (Звіті про фінансовий стан) (ф. № 1), Розділ II «Оборотні активи», рядок 1165, стаття «Гроші та їх еквіваленти»;

- Звіті про рух грошових коштів (за прямим методом) (ф. № 3), рядок 3415, стаття «Залишок коштів на кінець року»;

- Примітках до річної фінансової звітності» (ф. № 5), розділ VI Грошові кошти, рядок 650, стаття «Поточний рахунок в банку»; рядок 660, стаття «Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки).

10. Визначено основні етапи аудиту грошових коштів і розкрито порядок його проведення. Встановлено, що аудит – це системне дослідження у комплексній оцінці економічних показників суб'єкта господарювання. Проведення аудиту обов'язкове у відповідності Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСКЯ) та Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р.

Аудит грошових коштів включає аудиторську перевірку, а саме: перевірку організації обліку й системи внутрішнього контролю готівкових та безготівкових розрахунків; оформлення первинних документів і облікових

регістрів щодо обліку грошових коштів; відображення у звітності операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів.

У цілому для покращення стану обліку грошових коштів та аналізу платоспроможності у ХХХ пропонуємо:

- збільшити довіру до банківської системи;
- запровадити страхування ризиків власників платіжних карток від несанкціонованого втручання та непередбаченого використання коштів;
- оптимізувати форми і способи безготівкових розрахунків, їх організацію;
- інтенсифікувати і прискорити розрахунки. Чим швидше обертаються гроші і здійснюються платежі, тим більше можливостей для одержання більших доходів і прибутків.